

KOSAM
KÜLTÜR VE İZLENLERİNE KAVRANAN KİMLİKLERİNİN KAVRANANLARI

Dünya

Ne Konuşuyor?

Özel Sayı

Eylül 2024

Küresel Güç Mücadelesi: Üçüncü Dünya Savaşı'nın Ayak Sesleri

Küresel Güç Mücadelesi: Üçüncü Dünya Savaşı'nın Ayak Sesleri

Bu rapor KOSAM tarafından hazırlanmıştır.
www.kosam.org

Bu rapor, **Kalkınma Odaklı Stratejik Araştırmalar Merkezi (KOSAM)** tarafından **Dünya Ne Konuşuyor? Raporu Özel Sayısı** olarak hazırlanmıştır.

Bu yayının tüm hakları KOSAM'a aittir. KOSAM'ın izni olmadan yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt ve bilgi depolama vd.) yollarla basımı, yayımı, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek sureti ile alıntı yapılabilir. Bu yayındaki tüm fikirler tamamen derlenen enstitüler, yayınlayan yazarlara aittir ve KOSAM'ın yayın politikalarını yansıtmamaktadır.

COPYRIGHT © 2024

KOSAM - Kalkınma Odaklı Stratejik Araştırmalar Merkezi

Akabe Mah. Alaaddin Kap Cd. No:130 D:H, 42020 Karatay / Konya TÜRKİYE

Tel: 0539 897 21 01

www.kosam.org

info@kosam.org

YÖNETİCİ ÖZETİ

Tarihte şahit olunan birçok savaş yeraltı kaynakları, etnik köken, sınır anlaşmazlıkları, terör vb. sebeplerle meydana geldi ve milyonlarca askerin ve sivilin ölmesine sebep oldu. Birinci Dünya Savaşı'nda savaşan taraflar İtilaf Devletleri ve İttifak Devletleri olarak ikiye ayrıldı. Dünyanın 20. yüzyılda gördüğü en büyük savaştan sonra 1939 yılında başlayan **İkinci Dünya Savaşı**, gelişen silah teknolojisi ve yeraltı kaynak kullanımında kömürden petrole geçiş sivil, askeri ve ekonomik kayıpları muazzam seviyeye yükseltti. İkinci Dünya Savaşı sonrasında günümüze kadar herhangi bir dünya savaşı yaşanmamasına rağmen ABD ve Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) arasında 1947 yılında başlayan ve 1991 yılında SSCB'nin yıkılmasıyla biten bir **Soğuk Savaş** dönemi yaşandı. Soğuk Savaş döneminin ilk yıllarında NATO'nun temelleri atılırken SSCB ve ABD kendi ideolojilerini ittifak olarak gördüğü ülkelere yaymaya ve ekonomik, silah, vb. yardımlarla bu ülkeleri kendilerine çekerek güç kazanmaya çalıştı.

Küresel çapta devam eden çatışmalar, 2024 yılında da etkisini artırarak devam etti. 2022 yılının Şubat ayında **Rusya'nın Ukrayna'ya saldırmasıyla** başlayan savaş, sadece iki ülkeyi değil aynı zamanda iki ülke ile kritik ticari ilişkiler yürüten ülkeleri de etkiledi. Bölgede yaşanan savaş birçok askeri ve sivil kayıplara sebep olurken, aynı zamanda Ukraynalı halkın zorunlu şekilde göç etmesine de neden oldu. Enerji ithalatında büyük oranda Rusya'nın enerji kaynaklarına bağımlı olan Avrupa, şüphesiz savaş nedeniyle artan enerji fiyatlarından en çok etkilenen bölge olurken, Rusya'ya yönelik uyguladıkları çeşitli **ekonomik ambargolar** ve Ukrayna'ya **mühimmat desteği** sağlayarak meydan okudu. Kendisine yönelik ambargolara karşılık Rusya tahıl ihracatını keserken, Ukrayna'nın önemli tahıl ihraç limanlarını da kullanılmaz hale getirerek başta Orta Doğu ve Afrika olmak üzere birçok bölgede gıda fiyatlarının artmasına, açlık durumunun kötüleşmesine, insanların göç etmesine ve istikrarsızlık ortamının çatışmaya kadar evrilmesine dolaylı yoldan katkıda bulundu.

NATO; Ukrayna'ya destek olma ve bölgede Rusya tehdidi altında olduğu düşünülen İsveç ve Finlandiya'yı olası Rus işgaline karşı koruma amacıyla bu ülkeleri NATO üyeliğine davet etti ve 2023 yılında **Finlandiya'yı**, 2024 yılında ise **İsveç'i ittifaka aldı**. Rusya'nın neredeyse kapısına kadar gelen NATO, Putin'in kırmızı çizgisini ihlal etti ve olası bir nükleer silah kullanma veya açık bir dünya savaşına sebep olma ihtimallerini artırdı.

Güney Çin Denizi de Çin ve bölgedeki diğer ülkeler arasında karşılıklı anlaşmazlıkların yaşanmasıyla küresel siyaseti ilgilendiren kritik statüsünü korudu. Çin'in hem ekonomi açısından hem de teknoloji açısından büyük bir hızla gelişmesi, bölgede Hindistan, Pakistan, Japonya, Filipinler ve Tayvan gibi ülkeler açısından ciddi bir tehdit oluşturdu. **Çin'in Tayvan'ı işgal etme niyeti** ve Filipinler ile yaşadığı sorun ABD'yi bölgeye çekerken, olası bir **Çin-ABD çatışmasını** da gündeme getirdi. ABD son yıllarda Çin ile direkt olarak askeri çatışmaya girmekten ziyade Çin'e yönelik çeşitli gümrük vergileri uygulayarak ekonomik açıdan bir meydan okudu. Ancak önümüzdeki dönemde jeopolitik durumun ne olacağı ve küresel siyasette nelerin meydana geleceği ABD ve Çin arasında durumun ne tarafa doğru değişeceğine ışık tutacak.

Orta Doğu'da sular durulmuyor. Orta Doğu'daki istikrarsızlık Birinci Dünya Savaşı sonunda sömürge devletlerin bölgeye gelmesiyle nispeten başladı ancak İsrail'in 1948 yılında Orta Doğu'da bağımsızlığını ilan etmesiyle bölgedeki tansiyon hep yüksek kaldı. **İsrail**, bağımsızlığını ilan ettikten sonra Orta Doğu'daki birçok Arap ülke ile (**Mısır, Suriye, Ürdün, vb.**) **çatıştı**. Günümüzde İsrail'in en önemli müttefiklerinden biri olan ABD, tüm şartlar altında İsrail'e koşulsuz destek sağladı. 2023 yılı Ekim ayında İsrail ve Filistin arasında başlayan savaş günümüzde **İsrail'in Filistinli sivil halka zulmetmesiyle** çok farklı bir boyuta evrildi. İsrail'in Gazze'ye yönelik saldırıları küresel tepkileri çekse de durmadı. Binlerce Filistinlinin ölmesine ve yerinden edilmesine sebep olan saldırılar artarak devam etti. Gazze'ye yönelik saldırılara tepki olarak Lübnan'da bulunan Hizbullah güçleri İsrail'e roket saldırıları düzenledi. İsrail, 2024 yılında ilk olarak Suriye'de bulunan İran Büyükelçiliğini bombalayarak İranlı komutanların ölmesine neden oldu, sonra İran Cumhurbaşkanı **İbrahim Reisi** bir uçak kazanında şaibeli şekilde öldü. Yaşanan olaylardan sonra İran, İsrail'e gereken cevabın verileceğini belirterek bölgedeki tansiyonu yükseltti. İsrail önce Lübnan'daki üst düzey Hizbullah komutanına ve daha sonra Hamas Lideri **İsmail Haniye'ye** İran'ın Başkenti Tahran'da **suikast** düzenledi. Hem Hizbullah hem de Hamas, kendilerine yapılan saldırıların karşılıksız kalmayacağını belirtti.

Raporumuz; dünyadan birçok düşünce kuruluşu, enstitü, araştırma merkezi ve yerel kurumların yayınladığı çalışmalar incelenerek hazırlanmış olup "**Üçüncü Dünya Savaşı olacak mı?**" konusu detaylara inilerek geniş bir yelpaze altında değerlendirilmiştir. Keyifli okumalar dileriz.

İçindekiler

YÖNETİCİ ÖZETİ	ii
Dünya Savaşı Olasılıkları ve Tarihsel Bağlam	1
Küresel Güvenlikte Güncel Durum	2
1. KÜRESEL SAVUNMA HARCAMALARI VE ÜÇÜNCÜ DÜNYA SAVAŞI OLASILIĞI	5
Askeri Yardımlar ve Çatışmalar	7
Bölgesel Harcama Trendleri ve Savunma Teknolojileri	8
2. KÜRESEL EKONOMİK KRİZ VE SAVAŞ	11
Ekonomik Krizler ve Tarihsel Bağlam	11
3. KÜRESEL İTTİFAKLAR VE BLOKLAŞMA	13
NATO ve Güvenlik Yapıları	13
QUAD ve AUKUS'un Artan Önemi	15
4. GÜVENLİK TEHDİTLERİ ve REKABET	17
4.1. ENERJİ GÜVENLİĞİ	17
Enerji Güvenliği ve Küresel Enerji Rekabeti	17
Stratejik Enerji Kaynaklarına Erişim ve Enerji Piyasalarındaki Dengesizlikler	19
Jeopolitik Dinamikler ve Çatışma Potansiyeli	19
4.2. GIDA GÜVENLİĞİ	21
Gıda Güvenliği, Göç Hareketleri ve Sosyal İstikrarsızlık	21
Ekonomik Krizlerin Gıda Güvenliği Üzerindeki Etkileri	23
4.3. SİBER GÜVENLİK	24
Teknolojik Yarış ve Siber Güvenlik Tehditleri	24
Siber Güvenlik ve Modern Savaşlar	26
5. KÜRESEL GÜÇ DENGESİNDEKİ DEĞİŞİMLER	28
Küresel Liderlik Mücadelesi	28
Bölgesel Çatışmalar	30
Çin'in Yükselişi ve ABD ile Rekabeti	31
Rusya'nın Stratejik Hamleleri	34
Orta Doğu	35
SONUÇ	37
KAYNAKÇA	39

Dünya Savaşı Olasılıkları ve Tarihsel Bağlam

TIME, “Neden Birçok Siyasetçi Üçüncü Dünya Savaşı'ndan Söz Ediyor?” başlıklı yazısında ABD’de halkın, Donald Trump’ın Üçüncü Dünya Savaşı çıkarma ihtimalinden korktuğunu dile getirdi. Ayrıca dergi, Trump’ın mevcut Başkan Biden’ı ABD’yi savaşın eşiğine getirmekle suçladığından bahsetti. Trump ve bazı Cumhuriyetçi adayların bu korkuları seçim retoriği olarak kullandığından söz edildi. Yaşanan savaşların küresel ölçekli bir çatışmaya dönüşüp dönüşmeyeceği tartışılırken bazı uzmanlar, mevcut çatışmaların dünya savaşına evrilme ihtimalinin düşük olduğunu vurguladı. ¹

Fotoğraf: Melina Mara-Pool

The Diplomat, Üçüncü Dünya Savaşı'nın olasılıklarını ve küresel gerilimleri ele aldığı “**Üçüncü Dünya Savaşı'na Hoş Geldiniz**” başlıklı yazısında, Ukrayna, Filistin, Güney Çin Denizi, Tayvan Boğazı ve Kore Yarımadası'ndaki gerginliklerin büyük güçleri savaşa veya vekil rollerine dahil ettiğine, Çin ve ABD donanmalarının çatışma riski altında olduğuna değindi. İsrail'in, Filistin ve İran'la yaşadığı çatışmaların Orta Doğu'da büyük bir savaşa yol açabileceği belirtilirken, yeni savaş teknolojileri ve yapay zekânın daha tehlikeli çatışmalara neden olabileceği vurgulandı. 21. yüzyıl savaşlarının çıkar odaklı ittifaklarla şekillendiği, dünyanın kısa vadeli çıkar grupları ve ticarete dayalı yeni bir düzene doğru evrilebileceği söylendi. ²

ABD merkezli **American Enterprise Institute**'ün “**İkinci Dünya Savaşı'na Çok Benziyor**” isimli çalışmasında Henry Kissenger'ın 2020 yılında yaptığı bazı açıklamalarına yer verildi. Kissenger, küresel çapta iş birliği yapmaya yönelik bir eylem olmadığı zaman jeopolitiğin dünya savaşına

¹ <https://time.com/6336897/israel-war-gaza-world-war-iii/>

² <https://thediplomat.com/2024/04/welcome-to-world-war-iii/>

doğru kaymaya başlayacağını ileri sürdü. Mevcut küresel politik ortamın 1930'lu yılların savaş mirasını taşıdığını da özellikle vurguladı.³

Metro, nükleer savaşın birkaç saat içinde milyonlarca insanı yok edebileceğinden bahsettiği **"Nükleer Bir Üçüncü Dünya Savaşı?"** isimli çalışması ile dikkatleri üzerine çekti. Nükleer savaş esnasında meydana gelecek patlamalardan kaynaklanan dumanın güneş ışığını %70 oranında engelleyeceği ve bunun nükleer kışa neden olacağı ifade edildi. Bu durumun sıcaklığın düşmesi ve tarımın çökmesi gibi olaylara sebep olacağı, sonucunda da insanların açlıktan öleceği vurgulandı. Günümüzde bu tür çatışmaların dünya çapında yıkıcı etkilere yol açacağını altı çizildi.⁴

Küresel Güvenlikte Güncel Durum

Daily Record, **"İngilizler, 3. Dünya Savaşına Hazırlanmak İçin Üç Yılları Olduğu Konusunda Uyarıldı"** başlıklı bir çalışma yayımladı. Birleşik Krallık'ın Üçüncü Dünya Savaşı'na karşı ordusunu güçlendirmesi için sadece üç yılı kaldığı ifade edilen çalışmada, Rusya'nın Çin, Kuzey Kore ve İran ile tehlikeli bir güç haline gelebileceği ve Birleşik Krallık'tan intikam alabileceği vurgulandı. Birleşik Krallık'ın 2027 veya 2028 yılına kadar süresinin olduğu ve bu süreçte de ordunun savaş kabiliyetini en az iki kat artırması gerektiği belirtildi. Ayrıca, Çin'in Tayvan'ı işgal etmesi durumunda ABD ve Britanya'nın Üçüncü Dünya Savaşı'na dahil olacağını da altı çizildi.⁵

Fotoğraf: Getty

³ <https://www.aei.org/op-eds/its-looking-a-lot-like-world-war-ii-out-there/>

⁴ <https://metro.co.uk/2024/06/01/nuclear-winter-survivors-nuclear-world-war-iii-will-envy-dead-20938906/>

⁵ <https://www.dailyrecord.co.uk/news/uk-world-news/brits-warned-three-years-prepare-33310619>

Daily Sabah, Dışişleri Bakanı Hakan Fidan'ın sözlerini “**Dünya, Üçüncü Dünya Savaşı Tehdidini Ciddiye Almalı**” başlığı ile kaleme aldı. Fidan, nükleer savaş tehdidinin arttığı bu dönemde Türkiye'nin bölgesel ve küresel barışı sağlamaya öncelik verdiğini belirtti. Fidan, Rusya-Ukrayna Savaşı ve İsrail'in Filistin'deki saldırıları gibi krizlerin Üçüncü Dünya Savaşı riskini artırdığını vurgularken, dünya kamuoyunu bu tehdidi ciddiye almaya çağırdı. Türkiye'nin, Rusya-Ukrayna savaşıyla ilgili olarak tüm aktörlerle temasını sürdürdüğünü de ifade etti. Ayrıca İsrail'in, Filistin ve Lübnan'a yönelik saldırılarının Orta Doğu'da geniş çaplı bir savaşa yol açabileceği uyarısında bulundu. Türk diplomasisinin savaşları sonlandırmaya öncelik verdiğini ve Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın bu konuda kararlı olduğunu belirten Fidan, yaklaşan NATO zirvesinde Türkiye'nin terörle mücadele konusundaki endişelerini müttefiklerine iletmeye devam edeceğini söyledi.⁶

Bloomberg, “**ABD’de Toplumsal Huzursuzluk Artıyor**” adlı çalışmasında, önümüzdeki bir yıl içerisinde G-20 ülkelerinde yaşanması muhtemel çatışma ihtimallerini analiz etti. ABD Başkan adayı Trump'ın seçim konuşması esnasında silahlı saldırıya uğraması ve daha sonra birçok ABD’li politikacının bu olayı körüklemesi, Heritage Foundation Başkanı'nın “İkinci ABD Devrimi”nin sol kesim izin verdiği taktirde kan akmadan gerçekleşeceğini söylemesi endişeye sebep oldu. Çalışmada, önümüzdeki on iki ay içerisinde çatışma riski taşıyan G-20 ülkeleri sıralanmış olup ilk beşi sırasıyla; Türkiye, Rusya, ABD, Brezilya ve Çin alırken, çatışma riski yaşaması en düşük beş ülke ise sırasıyla Almanya, Avustralya, İtalya, Kanada ve Japonya oldu.

7

İngiltere Ordusu'nun Üçüncü Dünya Savaşına ne kadar hazır olduğunu inceleyen **Chatham House**, “**Üçüncü Dünya Savaşı'na mı Gidiyoruz? Peki İngiltere'nin Ordusu Buna Hazır mı?**” başlığıyla konuyu kaleme aldı. Makalede, Savunma Bakanı Grant Shapps'ın Lancaster House'da yaptığı konuşmaya, Rusya, Çin, Kuzey Kore ve İran gibi ülkeleri İngiltere ve Batı'nın çıkarlarını tehdit eden "savaşçı otokratik devletler" olarak nitelendirdiğine ve dünyanın "savaş sonrası" bir dönemden "savaş öncesi" bir döneme geçtiğine değinildi. Yazıda, NATO yetkilisi Amiral Rob Bauer'in ülkelerin uzun süreli bir savaşa hazırlıklı olması ve seferberlik hakkında vatandaşlarla konuşulması gerektiği yönündeki uyarılarına dikkat çekildi. Ayrıca, İngiltere'nin 2010 ve 2015 yılları arasında uygulanan ulusal güvenlik stratejilerinde özellikle savunmada büyük ölçüde azaltmaya gittiğinden ve Rusya'nın “tehdit” olarak tanımlandığından bahsedildi. İngiltere'nin

⁶ <https://www.dailysabah.com/politics/diplomacy/world-should-take-threat-of-wwiii-seriously-fm-fidan>

⁷ <https://www.bloomberg.com/news/articles/2024-08-14/threat-of-us-civil-unrest-is-low-but-rising-analysis-finds?leadSource=uverify%20wall>

Küresel Güç Mücadelesi: Üçüncü Dünya Savaşı'nın Ayak Sesleri

mevcut güvenlik ve savunma kapasiteleri ile ilgili ciddi endişeler bulunduğu ve küresel güvenlik tehditlerine karşı hazırlığın sorgulanması gerektiği vurgulandı.⁸

Fotoğraf: Mod Crown

⁸ <https://www.chathamhouse.org/2024/01/are-we-heading-world-war-three-and-britains-military-ready>

1. KÜRESEL SAVUNMA HARCAMALARI VE ÜÇÜNCÜ DÜNYA SAVAŞI OLASILIĞI

“NATO, Ukrayna’da Üçüncü Dünya Savaşı Riskini Göze Alırken Savunma Sanayisini Destekliyor” başlıklı çalışma ile gündeme gelen **The Hill**, Ukrayna’daki savaşın nükleer saldırı riskini artırdığını ele aldı. Savaşın ekonomik maliyetlerinin giderek artacağı vurgulanırken, Ukrayna’ya gönderilen bazı yardımların kaybolduğu da iddia edildi. Uzmanlar tarafından Ukrayna’nın tek başına savaşı kazanamayacağı ve ortak bir çözüm önerisinin geliştirilmesi gerektiği belirtildi.⁹

ABD merkezli **American Enterprise Institute**, “Sıradaki Küresel Savaş” isimli yayınında, günümüzde yaşanan küresel çaplı olaylara atıfta bulunarak bir sonraki küresel savaşa yönelik çıkarımlarda bulundu. Soğuk savaş sonrası küresel barış umutlarının arttığı ancak mevcut dönemde bu durumun tersine dönerek risklerin yükseldiği belirtildi. Avrupa’daki çatışma ortamının ve İsrail-Filistin arasında devam eden savaşın Orta Doğu’da şiddet ve istikrarsızlık tohumları ektiği ifade edildi. Asya kıtasındaki sakin durum, Çin’in hızlı bir şekilde askeri unsurlarını artırmasıyla bozulurken, ABD’nin artık resmi olarak bir düşman ittifakı ile değil, bölgesel güç unsurlarına karşı olduğu vurgulandı.¹⁰

Ülke liderlerinin Üçüncü Dünya Savaşına yönelik açıklamaları dikkat çekti. Rusya devlet başkanı Putin’in görüşünü ele alan **Newsweek**, “Putin’in Açıklaması Üçüncü Dünya Savaşı’nın Yaklaştığını Gösteriyor” isimli bir çalışma yayımladı. Ukrayna’nın Batı tarafından sağlanan uzun menzilli silahlarla Rusya’ya saldırmasının, NATO ülkelerini doğrudan çatışmaya çekebileceği iddia edildi. Ayrıca bu durumun NATO üyesi ülkeler tarafından tartışıldığı söylenirken, ABD’nin silahların bu şekilde kullanılmasına karşı çıktığı vurgulandı. Putin ise mevcut silahlanma faaliyetlerinin dünya çapında savaş riskini artırabileceğine dikkat çekti.¹¹

Stokholm merkezli bir düşünce kurulu olan **SIPRI**, “Savaş ve Güvensizlik Ortamında Küresel Askeri Harcamalar Artıyor” başlıklı çalışmayı kaleme aldı. 2023 yılın küresel askeri harcamalar 2022 yılına kıyasla %6,8 oranında artarak 2.443 milyar dolara çıktı. En yüksek harcamayı yapan ülkeler arasında başı ABD, Çin ve Rusya’nın oluşturduğu, askeri harcamaların en çok arttığı

⁹ <https://thehill.com/opinion/international/4657428-nato-risks-world-war-iii-in-ukraine-while-lining-the-defense-industrys-pockets/>

¹⁰ <https://www.aei.org/op-eds/the-next-global-war/>

¹¹ <https://www.newsweek.com/vladimir-putin-russia-world-war-3-western-weapons-ukraine-1906338>

Küresel Güç Mücadelesi: Üçüncü Dünya Savaşı'nın Ayak Sesleri

bölgelerin ise Avrupa, Asya ve Orta Doğu olduğu belirtildi. Rusya, 2023 yılında askeri harcamasını 2022'ye kıyasla %24, 2014 yılına kıyasla %57 oranında artırarak 109 milyar dolara çıkardı. NATO üyesi ülkelerin toplam askeri harcaması 1.341 milyar dolar olurken bunun %68'ini tek başına 916 milyar dolar ile ABD karşıladı. ABD'nin askeri harcaması 2023 yılında önceki yıla kıyasla %2,3 arttı. Çin, 2023 yılında askeri harcamasını %6 artırarak 296 milyar dolara çıkartırken, üst üste 29 yıl boyunca askeri harcamasını artırmış oldu. Japonya askeri harcamasını %11 artırarak 2023 yılında 50,2 milyar dolar, Tayvan'da benzer bir artış ile (%11) 2023 yılında 16,6 milyar dolar askeri harcama gerçekleştirdi. Bölgesel olarak askeri harcamasını en çok artıran bölge Orta Doğu olurken, 2023 yılında %9 artış ile 200 milyar dolarlık askeri harcama gerçekleşti. İsrail, 2023 yılında askeri harcamasını %24 artırarak 27,5 milyar dolara çıkarırken, İran da Orta Doğu'da en çok askeri harcama yapan ülke olarak 2023 yılında 10,3 milyar dolar askeri harcaması yaptı.¹²

Fotoğraf: Shutterstock

“Savunma Harcamaları ve NATO'nun %2'lik Kılavuzu” isimli çalışma NATO tarafından kaleme alındı. Çalışmada, NATO'nun savunma harcamalarını ‘müttefiklerin ya da ittifakların ihtiyaçlarının karşılanması adına yapılan ödemeler’ olarak tanımlandığına yer verildi. Bu harcamaların içerisinde silahlı kuvvetlerin bütçesinden yapılan ödemeler, emekli maaşları, savaş rezervleri ve bitmiş askeri teçhizat ile ilgili harcamalar, operasyon ve diğer askeri

¹² <https://www.sipri.org/media/press-release/2024/global-military-spending-surges-amid-war-rising-tensions-and-insecurity>

faaliyetler için yapılan ödemeler, araştırma ve geliştirme harcamaları, müttefikler arası askeri ve finansal yardımların olduğu ifade edildi. 2014 yılında NATO'nun, üye ülkelerinden GSYH'lerinin %2'sini savunmaya ayırmalarını istediği ve 2024 yılında 23 ülkenin bu hedefi karşılama beklendiği belirtildi. 2014 yılında sadece üç ülkenin bu oranı gerçekleştirebildiği vurgulandı. NATO ayrıca, savunma harcamalarının en az %20'sinin büyük yeni ekipman ve Ar-Ge faaliyetlerine ayrılmasını önerdi.¹³

Askeri Yardımlar ve Çatışmalar

American Enterprise Institute tarafından kaleme alınan **“Ukrayna Artık Bir Dünya Savaşı ve Putin Dost Kazanıyor”** başlıklı yazıda, Kuzey Kore ve Güney Kore'nin Ukrayna-Rusya Savaşı'na önemli ölçüde mühimmat sağladığı belirtildi. Güney Kore, Ukrayna'ya kritik öneme sahip top mermisi sağlarken, Kuzey Kore'nin ise Rusya'ya Ukrayna'nın şehirlerini harap eden balistik füze ve top mermileri temin ettiği vurgulandı. Yazıda, Rusya-Ukrayna Savaşı'nın yeni bir soğuk savaş döneminin ilk çatışması olduğu ifade edildi. Putin, Ukrayna'ya saldırırken birkaç hafta içerisinde ülkeyi alacağını öngörürken, zayıf ve bölünmüş Batı'nın bu güç gösterisini kabulleneceğini düşünmüştü. Ancak, Rusya'nın askeri operasyonlardaki hataları ve Ukrayna'nın savunma gücü ile olay, uzun soluklu ve hızla küreselleşen bir çatışmaya evrildi. Savaşta Polonya kilit bir lojistik merkez olurken; Almanya, Fransa, İngiltere ve diğer Avrupa ülkeleri Ukrayna'ya çeşitli yardım ve mühimmat sağladı, dünyanın öbür ucundan Avustralya, ABD ve Japonya ise askeri yardımda bulundu. Putin'in Ukrayna'yı ele geçirerek ülkedeki demokrasiyi yok etmesi durumunda, işlediği suçun küresel çapta diğer çatışma yanlısı figürleri cesaretlendireceği ve bunun küresel çapta yeni çatışmalara sebep olacağı vurgulandı.¹⁴

The Strategy Bridge, **“Askeri Yardım: Dış Çatışmanın Finansmanı mı?”** sorusu ile karşımıza çıktı. Çalışmada, yabancı askeri finansman programının ABD'nin müttefiklerine askeri yardımlar sağlayarak güvenliğini artırmayı ve ABD çıkarlarını desteklemeyi amaçladığı ifade edildi. Ayrıca çalışmada, bu yardım programlarının beklenen faydayı sağlamadığına da yer verildi. Araştırmalara göre askeri finansman programlarının alıcı ülkeler ile olan iş birliklerini azalttığı ve bunun sonucunda da insan hakları ihlallerinin arttığı belirtildi. Örneğin Mısır'ın yılda 1,3 milyar dolar destek aldığı fakat bu desteğin, insan hakları ihlallerinin ve terörizmin de artmasına neden olduğu ifade edildi. Diğer bir örnekte Kolombiya'nın 2000 yılından itibaren

¹³ https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49198.htm

¹⁴ <https://www.aei.org/op-eds/ukraine-is-now-a-world-war-and-putin-is-gaining-friends/>

yaklaşık 850 milyon dolar finansman desteği aldığı ancak aynı şekilde ülkede paramiliter şiddetinin de arttığı vurgulandı.¹⁵

Bölgesel Harcama Trendleri ve Savunma Teknolojileri

Center for International Governance Innovation, “Hipersonik Savaş Çağına Giriyoruz” başlığını attığı çalışmasında HGV'lerin (Hipersonik araçlar) yeni nesil mühimmat olduğunu belirtti. HGV'lerin, balistik silahların hızı ve seyir füzelerinin manevra kabiliyetini birleştirerek düşük irtifada yüksek hassasiyet sağlayan mühimmat oldukları vurgulandı. Bu silahların uçuş sırasında çeşitli manevralar yapabilmeleri sayesinde mevcut savunma sistemlerini aştıkları ve bunun sonucunda da küresel güç dengesini tehdit ettikleri ifade edildi. Çin ve Rusya'nın hipersonik silahlar konusunda ABD ve NATO müttefiklerini geride bıraktığı belirtildi. HGV'nin bazı teknik özellikleri ile uçak gemilerine karşı son derece etkili olduğu ve hipersonik mühimmatlardaki yükselişin savunma teknolojilerinde köklü değişikliklere yol açabileceğinin altı çizildi. Çin, Rusya ve İran'ın ABD'nin deniz egemenliğine karşı daha fazla yatırım yaptıkları söylendi. Çalışmada son olarak hipersonik teknolojilerin hassas güdümlü mühimmatlarla yeni bir savaş döneminin habercisi olabileceğine yer verildi.¹⁶

Fotoğraf: Evelyn Hockstein

Center for Strategic International Studies yayımladığı “Uzay, Hız ve Egemenlik: Güney Yarımkürede Hipersonik Gerilimler” isimli çalışmada, hipersonik füze teknolojisinin hızlı bir

¹⁵ <https://thestrategybridge.org/the-bridge/2019/8/19/military-aid-financing-foreign-conflict>

¹⁶ <https://www.cigionline.org/articles/enter-the-era-of-hypersonic-warfare/>

şekilde ilerlemesiyle küresel stratejik dengelerin büyük ölçüde etkilendiğini ifade etti. ABD'de yapılan bir kongrede Çin ve Rusya'nın bu alandaki gelişmeleri vurgulanırken, ilgili teknolojilerin mevcut güç dengelerini bozma ve stratejik belirsizlikler oluşturma potansiyeline dikkat çekildi. Ayrıca, Çin'in hipersonik füzelerin operasyonel komutalarını etkileyebilecek potansiyele sahip olduğu ve hipersonik füze üzerindeki ilerlemelerin hem bölgesel hem de uluslararası güvenlik açısından endişe verici olduğu ifade edildi.¹⁷

Air & Space Forces Association tarafından kaleme alınan **"ABD ve Avustralya Yeni Hipersonik Silah Konusunda 'Önemli İlerleme' Kaydediyor"** başlıklı yazıda, ABD ve Avustralya'nın 15 yılı aşkın bir iş birliği sonucunda ses hızının beş katı hızla gidebilen ve bir savaş uçağından fırlatılacak yeni bir hava soluyan hipersonik füze geliştirme sürecinde önemli ilerlemeler kaydettiği ifade edildi. Füzenin, yüksek değerli ve zaman açısından kritik hedeflere yönelmek üzere tasarlanmış olduğu, Pentagon'un Çin ve Rusya'nın teknolojik gelişimini yakalama çabalarının bir parçası olarak öne çıktığı belirtildi. İki ülkenin (ABD-Avustralya), 2007'de hipersonik araştırmalar üzerine iş birliği yapmaya başladığı ve bu çabaların 2020'de SCIFIRE olarak bilinen bütünleşmiş bir uçuş araştırma deneyine dönüştüğü vurgulandı. Scramjet motoru kullanan bu yeni füzenin, büyük hız avantajı sunarak hava savunmalarının müdahale süresini önemli ölçüde kısalttığının altı çizildi.¹⁸

IISS, "Asya'nın Savunma Harcamaları Artarken, Çin'in Savunma Harcamaları Büyük Ölçüde Artıyor" isimli çalışma yayımladı. Çalışmada Asya'daki savunma harcamalarının 2024 yılında %4,2 oranında bir artış göstermesi beklenirken, Çin'in bölgedeki diğer ülkeleri geride bıraktığı ifade edildi. Çin'in savunma bütçesinin 1.665 trilyon RMB (236 milyar USD) ile önemli bir artış gösterdiği belirtildi. Çin'in Asya'daki toplam savunma harcamalarındaki payının 2014'te %38 iken, 2024 yılı itibarıyla %44'e yükseldiği; diğer Asyalı ülkelerin de (özellikle Avustralya, Japonya ve Güney Kore) güvenlik algılarını Çin ve Kuzey Kore'nin tehditleri doğrultusunda yeniden değerlendirdiği ve bu doğrultuda savunma harcamalarını artırdıkları vurgulandı. İçerikte, Japonya'nın 2027 yılına kadar savunma bütçesini GSYH'nin %1'inden %2'sine çıkarmayı hedeflediğine ve Güney Kore'nin Kuzey Kore tehditlerine karşı büyük bir yatırım planı açıkladığına yer verildi. Diğer bir ülke Avustralya'nın ise savunma endüstrisini güçlendirmeyi ve 2033-34 yıllarına kadar savunma bütçesini 100 milyar AUD'ye çıkarmayı planladığı ifade edildi. Çin'in artan savunma harcamaları bölgesel askeri dengenin kendi lehine

¹⁷ <https://www.csis.org/analysis/space-speed-and-sovereignty-hypersonic-tensions-southern-hemisphere>

¹⁸ <https://www.airandspaceforces.com/u-s-australia-significant-progress-hypersonic-weapon/>

kaymasına neden olurken, bölgedeki diğer ülkelerin savunma stratejilerini ve yatırımlarını bu durumu engellemeye yönelik planladığı vurgulandı.¹⁹

Fotoğraf: IISS

2023 yılında Afrika, Latin Amerika ve Orta Doğu'daki savunma harcamalarının, küresel savunma bütçesinin önemli bir kısmını oluşturduğunu ele alan **“Küresel Savunma Harcamaları- Afrika, Latin Amerika ve Orta Doğu”** isimli çalışma, **Defense & Security Monitor** tarafından paylaşıldı. Çalışmada Afrika'nın, küresel savunma harcamalarının sadece %2'sini temsil ederek en küçük savunma harcaması yapan bölge olarak kaldığı ifade edildi. Bölgenin, savunma bütçesini bir önceki yıla göre %4 artırarak 39,2 milyar dolara çıkardığına; Mali, Nijer ve Burkina Faso gibi ülkelerin de güvenlik endişeleri nedeniyle savunma harcamalarını artırdığına ve Rusya'dan destek aldıklarına yer verildi. Latin Amerika küresel savunma harcamasının %2,8'ini içerirken, Brezilya'nın da bölgenin en büyük savunma harcamacısı olarak öne çıktığı belirtildi. Çalışmada ayrıca Orta Doğu'nun, küresel savunma harcamalarının %7,7'sini temsil ederek en büyük bütçeye sahip bölgelerden biri olduğuna yer verildi. Bölgenin, İsrail ve İran destekli gruplar arasındaki çatışmalar ve diğer güvenlik tehditleri nedeniyle yüksek savunma harcamalarıyla dikkat çektiği, İsrail'in savunma bütçesinin de çatışmalar nedeniyle önemli ölçüde arttığı vurgulandı.²⁰

¹⁹ <https://www.iiss.org/online-analysis/military-balance/2024/05/asian-defence-spending-grows-chinas-grows-more/>

²⁰ <https://dsm.forecastinternational.com/2024/05/03/global-defense-spending-annual-part-3-africa-latin-america-the-middle-east/>

2. KÜRESEL EKONOMİK KRİZ VE SAVAŞ

“Jeopolitik Riskler Dünya Ekonomisini Nasıl Etkiliyor?” sorusuna yanıt arayan **Economics Observatory**, 2024 yılındaki küresel ekonomik performansın, Ukrayna'daki savaş, Orta Doğu'daki İsrail-Filistin çatışmaları ve Husi füze saldırıları gibi jeopolitik gelişmeler tarafından belirlendiğini içeren bir yazı yayımladı. Yazıda; bu olayların, finansal piyasalarda belirsizliğe neden olurken ticaret akışlarını bozarak enflasyonu artırabileceği ve ekonomik büyümeyi olumsuz yönde etkileyebileceği söylendi. Ayrıca, popülizmin artmasının uzun vadeli ekonomik istikrarı tehdit edebileceği de eklendi. Jeopolitik risklerin, petrol fiyatları, yatırım oranları ve ticaret hacmi gibi ekonomik göstergeleri olumsuz etkilediği, seçimlerin ise ekonomi politikalarını şekillendirdiği belirtildi. Küresel ekonominin daha sıkı para politikaları ve yükselen yapay zekâ riskleri gibi ek zorluklarla karşı karşıya olduğu, bu nedenle mevcut makroekonomik çerçevenin jeopolitik risklere karşı daha esnek hale getirilmesi gerektiği vurgulandı.²¹

Ekonomik Krizler ve Tarihsel Bağlam

RealClear Defense'nin paylaştığı “Üçüncü Dünya Savaşı için Büyük Strateji: Petrol ve Gazı Silahlandırmak” isimli çalışma; ABD'nin günümüzde Çin, Rusya ve İran gibi büyük küresel rakiplerle başa çıkma stratejisini geliştirirken hidrokarbonları ekonomik bir "nükleer" silah olarak kullanmayı düşünmesi gerektiğini öne sürdü. Soğuk Savaş sırasında ucuz petrolün Sovyetler Birliği'nin ekonomisini zayıflatmada önemli bir rol oynadığı; benzer şekilde günümüz koşullarında da petrol ve gaz fiyatlarıyla stratejik avantaj elde etmenin, ABD'nin hedeflerinden biri olması gerektiği belirtildi. Bu yaklaşım ile ABD'nin küresel enerji piyasasında güçlü bir oyuncu olarak kalmasının sağlanması ve rakiplerinin ekonomik ve stratejik kapasitesinin azaltılarak uluslararası etkisinin güçleneceği vurgulandı.²²

IMF tarafından hazırlanan “Savaşın Uzun Süren Ekonomik Şoku” isimli çalışmada; Rusya'nın Ukrayna'yı işgalinin küresel barış ve Avrupa'daki huzur için büyük bir felaket olduğu ve mevcut ekonomik sorunları daha da kötüleştirdiği ifade edildi. Savaşın, yüksek enflasyon, artan yoksulluk, gıda güvensizliği, küreselleşmenin gerilemesi ve çevresel bozulma gibi küresel ekonomik trendleri şiddetlendirdiğine yer verildi. Ukrayna'nın, ciddi bir ekonomik kriz içinde olduğu; fiziksel sermayenin yok edilmesinin, kitlesel göç ve can kayıplarının, pandeminin

²¹ <https://www.economicsobservatory.com/how-are-geopolitical-risks-affecting-the-world-economy>

²² <https://www.realcleardefense.com/articles/2024/07/06/grand-strategy-for-world-war-iii-weaponizing-oil-and-gas-1042635.html>

Küresel Güç Mücadelesi: Üçüncü Dünya Savaşı'nın Ayak Sesleri

oluşturduğu ekonomik sıkıntının üzerine eklendiği belirtildi. Savaşın neden olduğu yakıt ve gıda kıtlıklarının, pandeminin ardından yüksek olan enflasyon oranlarını daha da artırdığının altı çizildi. Çalışmada ayrıca Merkez Bankalarının, faiz oranlarını artırma konusunda adımlar attığı ancak bu artışların uzun vadeli etkilerinin belirsiz olduğuna yer verildi. Aynı zamanda, kamu ve özel borç seviyelerinin yüksek olmasının parasal sıkılaştırmayı daha da zorlaştırdığı ve tedarik zincirlerini etkileyerek ticaretin daralmasına yol açtığı ifade edildi. Bu durumun küresel ekonomik istikrarı tehdit edebileceği vurgulandı. Avrupa'nın savunma harcamalarını artırmasının, maliyetleri yükseltebileceği ve ABD'nin askeri harcamalarında da benzer bir artışın öngörüldüğü belirtildi. Çalışmada, savaş ve küreselleşmede yaşanan sorunların, dünya ekonomisi üzerinde önemli ve karmaşık etkiler oluşturacağı konusuna vurgu yapıldı.²³

Fotoğraf: Getty

²³ <https://www.imf.org/en/Publications/fandd/issues/2022/03/the-long-lasting-economic-shock-of-war>

3. KÜRESEL İTTİFAKLAR VE BLOKLAŞMA

Indian Military Review, Atlantik Konseyi Strateji Belgesi'ni incelediği "**Küresel Strateji 2021: Çin için Müttefik Stratejisi**" başlıklı makalesinde, Çin'in uluslararası sisteme meydan okumasına karşı kapsamlı bir strateji önerdi. Stratejide, benzer düşünen müttefikler ve ortaklarla hem kısa hem de uzun vadede etkili bir duruş sergileme ve ortak çıkarlar etrafında iş birliği yapma hususu dile getirildi. Uzun vadeli hedefte, Çin ile istikrarlı bir ilişki kurma ve kurallara dayalı bir sistem içinde uyumlu bir üyelik sağlama öngörülürken; kısa vadeli hedefte, Çin'in ekonomik, diplomatik, yönetim, güvenlik ve sağlık alanlarındaki olumsuz etkilerine karşı savunma ve caydırma stratejilerinin geliştirmesi gerektiği belirtildi. Ayrıca stratejide, müttefiklerin Çin ile açık iletişim hatlarını sürdürmesi ve ortak çıkarlar doğrultusunda iş birliği yaparak, Pekin'i kurallara dayalı bir sisteme entegre etmeye çalışması önerildi.²⁴

World Economic Forum, dünyada artan düzensizlik ve belirsizliklerin küresel çatışma risklerini nasıl yükselttiğini ve bu durumun uluslararası ilişkilerde eski Soğuk Savaş dinamiklerini yeniden canlandırdığına dair uyarıları ele aldığı "**Çok Kutuplu Dünyamızda Jeopolitik Her Zamankinden Daha Önemli**" başlıklı bir yazı yayımladı. Yazıda, nükleer çatışma olasılığı, küresel güç dengelerinin değişmesi ve çok kutuplu bir sistemin istikrarsızlık oluşturması gibi tehditlerin altı çizildi. ABD-Çin gerilimi, Avrupa'daki savaşlar ve Orta Doğu'daki çatışmaların küresel düzeni tehdit ettiği, artan savunma harcamaları ve silahlanma yarışının durumu daha da karmaşık hale getirdiği belirtildi. Bu ortamda, demokrasilerin içeriden tehdit edilmesi ve dijital dezenformasyonun toplumların parçalanmasına neden olduğu vurgulandı. Dünya genelinde güvenin azalmasının, küresel iş birliğini zorlaştırdığı ve etkili çok taraflılık için acil bir ihtiyacı ortaya koyduğu ifade edildi.²⁵

NATO ve Güvenlik Yapıları

Modern Diplomacy, "**NATO Neden Üçüncü Dünya Savaşına Hazırlanıyor?**" sorusuna cevap aradığı çalışmada, Britanya Adaları'nda yaşanan ve dikkat çeken gelişmelere odaklandı. İçerikte; İngiltere Savunma Bakanı Grant Shapps'ın, ülkesinin önümüzdeki beş yıl içinde Çin, Rusya, İran ve Kuzey Kore'ye karşı olası bir savaşa karşı hazırlanması gerektiği ifadelerine yer verildi. NATO'nun Rusya-Ukrayna Savaşı'nda Ukrayna'yı destekleme çabası, Batı'nın küresel savaşa ve nükleer tehditlere karşı bir hazırlık olarak görüldü. Ayrıca, Çin ile olası bir çatışma

²⁴ <https://imrmedia.in/global-strategy-2021-an-allied-strategy-for-china/>

²⁵ <https://www.weforum.org/agenda/2024/05/why-geopolitics-matters-more-than-ever-in-a-multipolar-world/>

durumunda net bir stratejiye sahip olmamanın, uluslararası güvenlik stratejilerinin yeniden değerlendirilmesi gerekliliğini ortaya çıkardığı belirtildi.²⁶

Fotoğraf: Shutterstock

İsviçre merkezli **The Transnational**, “Üçüncü Dünya Savaşı ve Büyük Satranç Tahtası” başlığı ile olası bir Üçüncü Dünya Savaşı'na atıfta bulundu. Yazıda, Mackinder teorisinden bahsedilerek, Avrupa, Asya ve Afrika kıtalarından oluşan bloğun Dünya Adası olarak kabul edildiği ve bu bölgenin en önemli kısmının Doğu Avrupa, özellikle de Ukrayna olduğu belirtildi. Doğu Avrupa ve Ukrayna'ya hâkim olanın Dünya Adası'na, Dünya Adası'na hâkim olanın da tüm dünyaya hâkim olacağı ifade edildi. NATO'nun genişlemesinin, Avrasya bölgesindeki ABD hegemonyası için hayati önem taşıdığı söylenirken, NATO'nun Avrasya'ya doğru büyümesinin Çin için bir tehdit olduğu ileri sürüldü. ABD'nin 11 Eylül saldırılarından sonra terörle mücadele ve savaş için harcadığı miktarın 8 trilyon doları aştığı, toplam sivil halk kaybının 4,5 milyon ve savaşçı kaybının ise 900.000 civarında olduğu ifade edildi. Yazıda ayrıca bu dönemde yaşanan olaylarla beraber küresel çapta savaş endüstrisinin devasa bir ekonomik güç haline geldiği de vurgulandı.²⁷

²⁶ <https://moderndiplomacy.eu/2024/01/25/why-is-nato-preparing-for-world-war-iii/>

²⁷ <https://transnational.live/2024/05/20/world-war-iii-and-the-grand-chessboard/>

QUAD ve AUKUS'un Artan Önemi

Foreign Policy, Avrupa'da büyük ölçekli savaşların yeniden gündemde olduğunu ve gelişmekte olan ülkelerden yeni güçlerin yükseldiğini **"İttifaklar Gücün Merkezine Geri Döndü"** başlıklı yazısında ifade etti. Yirmi yıllık barış ve ekonomik küreselleşmenin ardından, devletlerin güvenlik ve geleneksel diplomasi araçlarına, ittifaklar ve benzer düşünen güçlerle düzenlemelere yeniden odaklandığı belirtildi. Eski ittifakların yeniden canlandırıldığı ve Pekin'in askeri gücüne karşılık olarak, Hint-Pasifik'te Avustralya, Hindistan, Japonya ve ABD'den oluşan Dörtlü Güvenlik Diyalogu ile AUKUS gibi güvenlik paktlarının güçlendiğinin altı çizildi. Bu gelişmelerle, büyük çok taraflı kurumların etkisizliği ve süper güç rekabetinin Birleşmiş Milletleri (BM) zayıflattığı vurgulandı.²⁸

"Dörtlü Güvenlik Diyalogu, AUKUS ve Hint Pasifik'teki İttifakların Geleceği" isimli yazıyı kaleme alan **Perth USAsia Centre**, AUKUS'un ABD, Birleşik Krallık ve Avustralya arasında stratejik bağları yükselttiğini, istihbarat, güvenlik ve teknoloji paylaşımına odaklandığını vurguladı. AUKUS grubunun kendi içerisinde kritik bir istihbarat ağına sahip olduğu söylenirken, Asya bölgesinde Japonya'nın AUKUS ile iş birliği yapmak istediği belirtildi. Çalışmada, ABD'nin Trump döneminde Hint-Pasifik bölgesinde ittifak oluşturmaya sıcak bakmadığı ancak Biden yönetimi altında oldukça aktif olduğunun altı çizildi. Hint-Pasifik bölgesinde Japonya, Hindistan ve Avustralya bölgenin koruyucuları olarak öne çıkarken, Çin'in hızlı bir ekonomik büyüme ve siyasi nüfus sağlamasıyla bölgedeki ülkeler için 'Çin'in büyümesini engelleme', 'Çin'in gücünü azaltma' gibi iki seçeneği ortaya çıkardığı vurgulandı. Ayrıca bölgedeki ülkelerin, Çin'in yükselişini ve bölgede oluşturduğu tehlikeleri dengelemek için aktif rol almak zorunda kalacağı iddia edildi.²⁹

Australian Institute of International Affairs'in yayınladığı **"Sahte İttifaklar: Dörtlü Güvenlik Diyalogu ve AUKUS Bir Asya NATO'su Değil"** başlıklı yazı, Çin Dışişleri Bakanı Wang Yi'nin NATO'nun Asya modeli benzetmesine yer verdi. Wang Yi, ABD'nin AUKUS ve Dörtlü Güvenlik Diyalogu gibi ortaklıklar ile Asya-Pasifik Bölgesinde NATO'nun yeni bir Asya modelini kurmaya çalıştığından bahsetti. ABD'nin bu stratejiyle Çin'in yayılmasını ve bölgede güçlenmesini kısıtlamayı hedeflediği belirtildi. Dörtlü Güvenlik Diyalogunda dört üyenin tamamı Çin'in Hint-Pasifik bölgesindeki en ciddi sorun olduğu konusunda hemfikir iken, tehdidin ne ölçüde kritik olduğu konusunda bir ortak anlayışın olmaması eleştirildi. Ayrıca Dörtlü Güvenlik Diyalogu ve

²⁸ <https://foreignpolicy.com/2023/12/27/alliances-global-system-power-bloc-nato-quad-aukus-russia-china-2023/>

²⁹ <https://perthusasia.edu.au/research-insights/the-quad-aukus-and-the-future-of-alliances-in-the-indo-pacific/>

Küresel Güç Mücadelesi: Üçüncü Dünya Savaşı'nın Ayak Sesleri

AUKUS'un, eylemleri ve kompozisyonu incelendiğinde ittifak olarak nitelendirilecek bir standardı taşımadığı iddia edildi.³⁰

Fotoğraf: AIIA

³⁰ <https://www.internationalaffairs.org.au/australianoutlook/faux-alliances-aukus-and-the-quad-are-no-asian-nato/>

4. GÜVENLİK TEHDİTLERİ ve REKABET

4.1. ENERJİ GÜVENLİĞİ

Enerji Güvenliği ve Küresel Enerji Rekabeti

Londra merkezli Chatham House tarafından kaleme alınan “Rusya-Ukrayna Savaşı'nın İklim, Gıda Tedariki ve Enerji Güvenliği Üzerine Sonuçları” başlıklı çalışmada, Rusya-Ukrayna Savaşı'nın sadece Ukrayna için değil aynı zamanda uzun vadeli küresel güvenliğe yönelik riskleri de artırdığı ifade edildi. Ukrayna'nın savaş sebebiyle altyapısında oluşan tahribatın büyük boyutlara ulaştığı ve halkının açlığa ve göç etmeye itildiği belirtildi. Savaşla beraber Karadeniz gıda ticaretinin kesilmesinin başta Orta Doğu ve Afrika bölgeleri olmak üzere küresel gıda fiyatlarını ciddi oranda artırırken, açlık ve kıtlığın yükselmesine neden olduğu vurgulandı. Küresel çapta devam eden temiz enerjiye geçiş sürecinin, dünya çapında farklı bölgelerde başlayan veya başlama ihtimali olan çatışmalar nedeniyle askıya alınabileceği iddia edildi.³¹

NATO Allied Command Transformation, “Kaynak Kıtlığı ve Küresel Güvenliğin Değişen Dinamikleri” başlıklı bir yazı yayımladı. Yazıda iklim değişikliği ve ekosistemin tükenmesinin, kaynak kıtlığını ve rekabeti artırarak küresel güvenliği tehdit ettiği belirtildi. Tarımsal üretimdeki artışa rağmen eşitsizliklerin devam ettiği, su kıtlığı ve maden çıkarımı gibi faktörlerin jeopolitik gerilimleri yükselttiği vurgulandı. Yeşil enerji dönüşümünün, sera gazı emisyonunun azaltılması ve yenilenebilir enerjiye geçişte ön planda olduğu ancak mali kısıtlamaların ve rekabetin bu geçişi zorlaştırabileceği söylendi. Küresel kaynak kıtlığı, çevresel bozulmalar ve enerji politikaları gibi faktörlerin, stratejik şoklara ve yeni güvenlik ittifaklarına yol açabileceği, devlet dışı aktörlerin kaynak ve bilgi üzerindeki kontrolünün artabileceği ifade edildi.³²

“Enerji Güvenliği: Algılara Karşı Gerçekler” isimli çalışma yayımlayan Geopolitical Intelligence Services AG, küresel enerji piyasalarının geçmişteki büyük kesintilere karşı daha dayanıklı hale geldiğini iddia etti. Çalışmada; Orta Doğu'da yaşanan mevcut krizler ve istikrarsızlıkların petrol fiyatlarını önemli derecede etkilemediği, enerji arzlarının da bu tür olaylara karşı daha dirençli olduğu belirtildi. Ayrıca, 2022 yılında Avrupa'nın Rusya ile enerji ilişkilerinin kötüleşmesi büyük bir kriz oluştursa da aslında doğalgaz fiyatlarının hızla düştüğü ve krizin etkisini kaybettiği, yazıda örnek olarak verildi. Buna bağlı olarak enerji arzının daha güvenli hale geldiği fakat fosil

³¹ <https://www.chathamhouse.org/2023/09/consequences-russias-war-ukraine-climate-action-food-supply-and-energy-security>

³² <https://www.act.nato.int/article/resource-scarcity-and-shifting-dynamics-of-global-security/>

yakıtlara olan bağılılığın tehdit oluşturduğu da ayrıca vurgulandı. IMF, Rusya'nın Ukrayna'yı işgalinin fosil yakıtlara olan bağımlılığın risklerini ortaya koyduğunu ve enerji güvenliği endişelerini oluşturduğunu belirtti. Avrupa Komisyonu ise fosil yakıtları yenilenebilir enerji kaynakları ve artırılmış enerji verimliliği ile değiştirmenin enerji güvenliğini artıracığını ifade etti. Fakat bu enerji geçişlerinin mineraller ve metaller için yoğun bir madencilik gerektirdiğinden bazı riskleri de beraberinde getirdiği vurgulandı.³³

Fotoğraf: Getty

E-International Relations tarafından hazırlanan “Enerji'nin Gücü: Enerji Dönüşümünün Jeopolitiği” başlıklı çalışmada, günümüz jeopolitiğinde Çin'in ekonomik ve askeri yükselişinin ABD hegemonyasına meydan okuduğu, AB, Japonya, Hindistan, Rusya ve Brezilya gibi birçok bölgesel gücün de kendisini küresel siyasette yeniden konumlandığı vurgulandı. Çalışmada, enerjinin devletler için yeni bir rekabet yeri ve siyasi amaçlar için kullanılan bir unsur olduğu ifade edildi. Günümüzde enerji, rakip ülkelerin veya grupların birbirine zarar vermek için açıkça bir silah olarak kullanılırken, bunun en güzel örneklerinden birinin Rusya-Ukrayna savaşı sonrasında AB ve Rusya arasındaki enerji ilişkisi olduğu belirtildi.³⁴

³³ <https://www.gisreportsonline.com/r/energy-security-reality/>

³⁴ <https://www.e-ir.info/2024/06/17/the-power-of-energy-the-geopolitics-of-the-energy-transition/>

Stratejik Enerji Kaynaklarına Erişim ve Enerji Piyasalarındaki Dengesizlikler

New Lines Institute, küresel güçler için önemli bir unsur olan kritik enerji kaynaklarını “**Kritik Enerji Kaynakları Tedarik Zincirlerinin Güvenliği, Sürdürülebilirliği ve Jeopolitiği**” başlığı altında inceledi. Bakır, Nikel, Kobalt ve Lityum gibi kaynakların kritik mineraller olarak adlandırıldığı, küresel çapta bakırda en büyük rezervin Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Şili ve Peru’da olduğu ve madeni en çok işleyenlerin Çin, Japonya ve Şili olduğu belirtildi. Nikel mineralinde en büyük rezerv Endonezya, Filipinler ve Rusya’da yer alırken, en çok işleyenler Çin, Endonezya ve Rusya; lityumda en büyük rezerv Avustralya, Şili ve Çin, en çok işleyenler Çin, Şili ve Peru; kobaltta ise en büyük rezerv Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Endonezya ve Avustralya’da bulunurken, en çok işleyenler Çin, Finlandiya ve Kanada oldu. Elektrikli araçlarda kullanılan Li-on bataryaların soğumasında ve ömrünü uzatmada kritik öneme sahip kobalt mineralinin %80’i küresel ölçekte Çin tarafından işlenirken bu durumun başta ABD ve Avrupa Birliği olmak üzere rakip ülkelerde çeşitli endişelere yol açtığı ifade edildi.³⁵

ABD merkezli **Carnegie Endowment for International Peace** tarafından kaleme alınan “**ABD Ordusu ve NATO Ciddi Risk Barındıran Mineral Kıtlığı ile Karşı Karşıya**” başlıklı çalışma, ABD ve Çin arasında meydana gelecek bir çatışma durumunda NATO’nun kritik mineral kıtlığı ile karşılaşabileceğini ve bu duruma karşı mineral stoklamaya başlayabileceğini aktardı. Kritik minerallerin; güç mücadelelerinde, savunma sanayinde ve tank, mermi, top mermisi gibi askeri mühimmat üretiminde önemli bir yere sahip olduğu belirtildi. Yazıda, İkinci Dünya Savaşı başlamadan önce büyük oranda kritik minerallere sahip Müttefik Kuvvetlerin, bu madenler sayesinde rakiplerine karşı büyük avantaj sağlayarak dünya savaşından galip şekilde ayrılmayı başardığının altı çizildi. ABD Ulusal Savunma Stokunun 1950’li yıllarda ölçülen seviyeye göre oldukça azaldığı ve ortaya çıkacak Çin-ABD savaşında ABD’nin kritik sektörlerinde sürdürülebilirliği sağlayamayacağı vurgulandı. Ayrıca, 2023 yılı itibarıyla ABD’nin Kritik Mineral Ulusal Savunma Stoku değerinin 912,3 milyon dolar olduğu ve bu miktarın 1962 yılındaki savunma stokunun sadece %1,2’sine denk geldiği ifade edildi.³⁶

Jeopolitik Dinamikler ve Çatışma Potansiyeli

Orta Doğu’nun mevcut jeopolitik ortamda kritik bir istikrarsızlık dalgası ile karşı karşıya olduğunu belirten **Special Eurasia** konuyu “**İsrail-İran arasında Gelişen Olayların Arkasındaki**

³⁵ <https://newlinesinstitute.org/environmental-challenges/the-security-sustainability-responsibility-and-geopolitics-of-critical-mineral-supply-chains-for-clean-energy-technology/>

³⁶ <https://carnegieendowment.org/research/2024/02/the-us-military-and-nato-face-serious-risks-of-mineral-shortages?lang=en>

Jeopolitik Dinamizm" başlığıyla gündemine aldı. Yazıda, İsrail'in Gazze'ye yönelik devam eden saldırılarının ciddi insani sonuçlara neden olduğu belirtilirken, İran ile süren çatışma ortamının Orta Doğu'daki savaşın genişlemesine ve yayılmasına neden olacağı iddia edildi. İsrail ve ABD güçlerinin İran'ın stratejik noktalarını hedef alarak çeşitli saldırılar düzenlediği, İran'ın da misilleme olarak İsrail ve ABD unsurlarını hedef aldığı belirtildi. İsrail'in NATO tarafından Orta Doğu'da polis misyonunu üstlendiği ve bu sebeple Orta Doğu'da çıkacak bir çatışmanın direkt olarak NATO'yu çatışmaya çekme ihtimalini artırdığı; çatışmadan kaçanların Yunanistan, İtalya ve Güney Kıbrıs gibi Akdeniz ülkelerine yönelik oluşturacağı büyük bir göç dalgasının yaşanabileceği ifade edildi.³⁷

Güney Çin Denizi'ni yoğunlaşmış rekabet ve jeopolitik karmaşıklığın birleştiği nokta olarak gören **Geopolitical Monitor**, "**Güney Çin Denizi'nin Jeopolitik Dinamikleri**" isimli çalışmasında, Güney Çin Denizi'nin 11 milyar varil petrol ve 190 trilyon m³ doğalgaz rezervine sahip olduğuna, küresel deniz trafiğinin üçte birinden fazlasını barındırdığına ve yıllık bazda 3 trilyon doları aşan mal ticaretine ev sahipliği yaptığını dikkat çekti. Uzun yıllardır Güney Çin Denizi'nde Çin, Vietnam, Brunei, Tayvan, Malezya ve Filipin gibi ülkelerin adalar ve kıyılar üzerinde güç mücadelesi verdiği ve günümüzde de devam eden çatışmalara sahne olduğu belirtildi. Çin ve Tayvan arasında sürmekte olan çatışma ortamına ek olarak Çin ve Filipinler arasında da Güney Çin Denizi'nde benzer çatışmaların yaşanmaya başladığı ifade edildi. Ayrıca çalışmada, tansiyonun bir an dinmediği Güney Çin Denizi'nde bölgesel güçlerin birbirini taciz etmeye devam edeceği iddia edildi.³⁸

Fotoğraf: GP

³⁷ <https://www.specialeurasia.com/2024/04/19/israel-iran-conflict/>

³⁸ www.geopoliticalmonitor.com/maritime-chessboard-the-geopolitical-dynamics-of-the-south-china-sea/

4.2. GIDA GÜVENLİĞİ

Gıda Güvenliği, Göç Hareketleri ve Sosyal İstikrarsızlık

Center for Strategic International Studies, “**Tehlikeli Açlık: Gıda Güvensizliği ve Çatışma Arasındaki Bağlantı**” isimli bir çalışmada gıda güvensizliği ve çatışma arasındaki ilişkinin karmaşık olduğunu ifade etti. Ekonomist Collise, savaşların kalkınmayı engellediği ve sonucunda da yoksulluk ve açlığın ortaya çıktığını söylerken, açlık ve gıda güvensizliğinin çatışmaları körüklediğini de belirtti. Yapılan araştırmalarda iklim değişikliğinin tarım üretkenliğini düşürdüğü, sonrasında ise açlık ve gıda güvensizliği gibi sorunları ortaya çıkardığı saptandı. Küresel gıda fiyatlarında yaşanan krizlerin ise bu durumun somut bir örneği olduğu ifade edildi. Ayrıca çalışmada gıda güvenliği krizlerinin daha fazla büyümeden ele alınması gerektiği vurgulandı. 2022 yılında ABD'nin Ulusal Güvenlik Stratejisinde gıda konusunun birçok kez vurgulandığı, gıda güvensizliğinin sadece ahlaki değil aynı zamanda ekonomik ve stratejik bir sorun olarak da çözülmesi gerektiği belirtildi.³⁹

Batı'nın küresel çapta yaşanan zorunlu göç meselesi yerine Avrupa'daki mülteci krizine odaklanmasını eleştiren **Crisis Group**, “**Çatışma, Göçü Anlamanın Anahtarıdır**” fikrini savunduğu bir makale yayımladı. Savaşların, kitlesel mülteci akınının başlıca nedeni olarak gösterildiği ve Afganistan, Somali, Suriye gibi ülkelerdeki çatışmaların dünya genelindeki mülteci nüfusunun büyük kısmından sorumlu olduğu belirtildi. Mülteci krizinin büyük ölçüde gelişmekte olan ülkelere yoğunlaştığına dikkat çekilirken, mülteci akınlarının ülkelere istikrarsızlığa neden olacağı vurgulandı. Makalede ayrıca, bu krizin yalnızca insani bir trajedi olmadığı, uluslararası düzenin temel ilkelerini tehdit eden uzun vadeli bir sorun olduğu da ifade edildi. Bu nedenle, uluslararası toplumun ve özellikle BM Güvenlik Konseyi'nin bu soruna uzun vadeli bir çözüm geliştirmesi gerektiği belirtildi.⁴⁰

Anadolu Ajansı, Gazze Şeridi'nde yaşanan kötü yaşam koşullarının genç Filistinlileri daha iyi bir gelecek arayışıyla Avrupa'ya göç etmeye ittiğini “**Gazze'deki Kötü Yaşam Koşulları Kitlesel Göçü Tetikliyor**” başlıklı yazısıyla kaleme aldı. Yazıda, yaklaşık 2,3 milyon Filistinliye ev sahipliği yapan Gazze'nin, 2007'den bu yana İsrail'in ağır ablukası altında olduğu ve bu durumun kıyı kesimindeki halkın geçim kaynaklarını olumsuz etkilediği ifade edildi. Avrupa-Akdeniz İnsan Hakları Gözlemevi'ne göre Gazze nüfusunun %61,6'sının yoksulluk içinde yaşadığı, Filistin resmi verilerine göre Gazze'deki işsizlik oranının 2022 yılı sonunda yaklaşık %47'ye ulaştığı

³⁹ <https://www.csis.org/analysis/dangerously-hungry-link-between-food-insecurity-and-conflict>

⁴⁰ <https://www.crisisgroup.org/europe-central-asia/conflict-key-understanding-migration>

vurgulandı. Refah Sınır Kapısı'ndan yapılan seyahat verilerine göre, 113 bin 234 Filistinli Gazze'den ayrılırken, 116 bin 651 kişinin ise Gazze'ye geri döndüğüne değinildi. ⁴¹

Real Clear World, “Göç Savaşları'nın Mitleri ve Siyasi Gerçekleri” başlıklı makalesinde göç olgusunun tarihsel ve güncel dinamiklerini ele alarak, göçün uluslararası ilişkiler ve güvenlik stratejileri üzerindeki etkilerini inceledi. Makalede, göçün daha iyi yaşam koşulları arayan bireylerin hareketi olarak görüldüğü, ancak devletler ve uluslararası aktörler tarafından yönetilme ve manipüle edilme potansiyeline sahip karmaşık bir süreç olarak tanımlandığı belirtildi. Yazı; Belarus'un göçmen krizini jeopolitik bir silah olarak kullanmasını, Meksika-ABD göç sorunlarını, göçün uluslararası ilişkilerdeki rolünü ve potansiyel stratejik kullanımlarını ortaya koydu. Göç akımlarının devletler arasında stratejik çıkarlar doğrultusunda nasıl kullanılabileceği ve bu süreçlerin uluslararası güvenlik stratejilerine nasıl entegre edilebileceği üzerinde durulurken, göçün stratejik silah olarak kullanılabileceği ve devletler ile diğer aktörler tarafından bu alandaki stratejilerin yenilikçi ve etkili bir şekilde geliştirilmesi gerektiği vurgulandı. ⁴²

Fotoğraf: AP

⁴¹ <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/poor-living-conditions-trigger-mass-migration-from-gaza/3009581>

⁴² <https://www.realcworld.com/articles/2024/06/08/myths-and-political-realities-of-the-migration-wars-1036860.html>

Ekonomik Krizlerin Gıda Güvenliği Üzerindeki Etkileri

Gıda krizini, akut gıda güvensizliğinin yerel veya ulusal düzeyde hayatları ve geçim kaynaklarını korumak ve kurtarmak için acil eylem gerektiren bir durum olarak tanımlayan **Global Report on Food Crises (GRFC)**, "2016-2023 Yılları Arasında Yüksek Düzeyde Akut Gıda Güvensizliğiyle Karşı Karşıya Kalan GRFC Ülkelerinde/Bölgelerinde Yaşayan Kişi Sayısı ve Analiz Edilen Nüfus İçindeki Payı" verilerini yayımladı. Analiz edilen nüfusun yüksek düzeyde akut gıda güvensizliği ile karşı karşıya olduğu; 2018'de %14 olan bu oranın, 2020'den 2023'e kadar her yıl artarak %20'nin üzerine çıktığı ve 2022'de %23 ile 8 yılın en yüksek seviyesine ulaştığı belirtildi. Yeni, şiddetlenen ve süregelen çatışmaların, olağanüstü iklim olayları ve ekonomik sarsıntıların 2023 yılında yerinden edilen insan sayısının artmasına neden olduğu ifade edildi. Gıda krizinin yaşandığı 59 ülke ve bölgede yerinden edilen insan sayısının 90 milyonun üzerine çıktığı, bunların 64 milyonunun ülke içinde, geri kalanının ise mülteci, sığınmacı ve göçmen olarak yerinden edildiği vurgulandı.⁴³

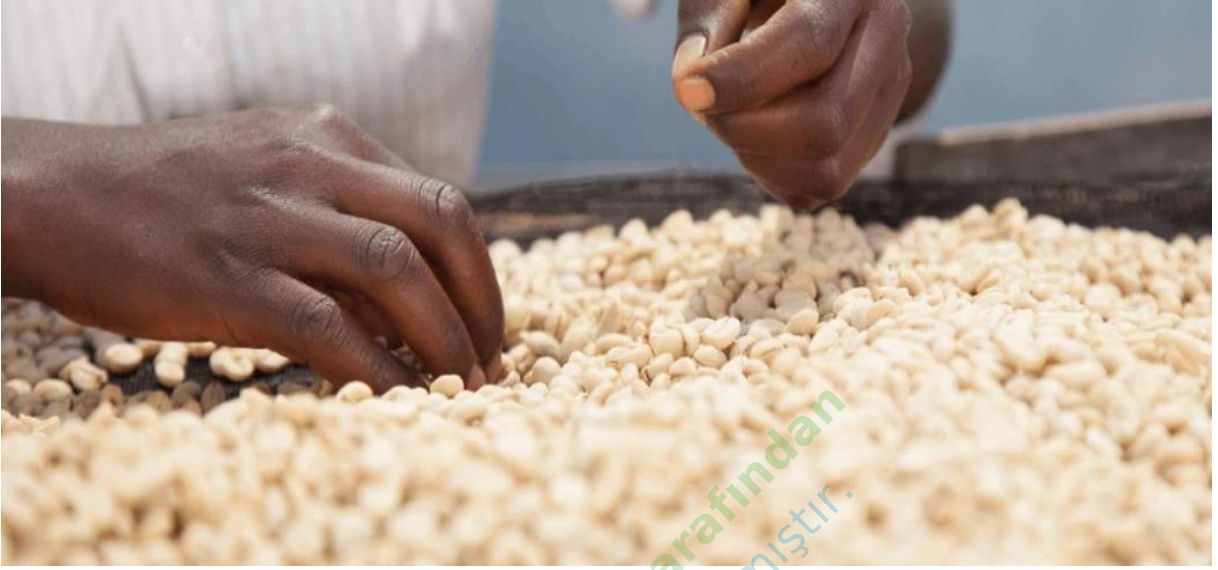
Gıda güvensizliğini; bir kişinin gelecekte gıda erişimini ve sağlıklı bir yaşam sürdürebilmek için yeterli gıdaya sahip olup olmadığını bilmemesi durumu olarak tanımlayan **Investopedia**, "Gıda Güvensizliği ve Ekonomiye Etkisi" başlıklı yazısında bu durumun önemli bir faktör olduğunu ve uzun vadede ekonomik etkileri olabileceğini yazdı. Gıda güvensizliğinin; işgücünü etkileyerek üretkenliği azalttığı, hastalık ve tedavi masraflarını artırdığı, eğitim imkanlarını kötüleştirdiği ve yaşam boyu genel kazançları düşürdüğü vurgulandı. Çocuklarda eğitim ve fiziksel gelişimin olumsuz etkilendiği, işgücü üzerindeki etkilerinin ise hastalık ve düşük verimlilikle sonuçlanabileceği belirtildi. Gıda güvensizliğinin çözümüne yönelik devlet yatırımlarının, ekonomik durgunluklarda otomatik dengeleyici olarak çalışabileceği ve ekonomik faaliyetleri artırabileceği ifade edildi.⁴⁴

2024 yılında küresel bir zorluk olmaya devam eden gıda güvenliği ile ilgili olarak "**2024'te ve Sonrasında Gıda Güvenliği Trendleri**" başlıklı bir yazı yayımlayan **World Bank Blogs**, Dünya Bankası'nın bu sorunu çözebilmek için 45 milyar dolarlık bir kaynak ayırdığını ifade etti. 2020-2022 yıllarında gıda güvensizliğinin küresel olarak %11,9 ile zirve yaptığı, 2022-2023 döneminde ise %11,6'ya gerileyerek hafif bir iyileşme yaşandığı belirtildi. Ancak 2025'te 943 milyon, 2028'de ise 956 milyon kişinin ciddi gıda güvensizliği ile karşı karşıya kalabileceği de vurgulandı. Küresel gıda güvenliği için yıllık 500 milyar dolarlık bir finansman ihtiyacı tahmin

⁴³ <https://www.fsinplatform.org/report/global-report-food-crises-2024/>

⁴⁴ <https://www.investopedia.com/food-insecurity-impacts-economy-8303222>

edilmekte olup, bu miktarın dünya GSYH'sinin %0,5'ine denk geldiği, ancak düşük gelirli ülkeler için bu maliyetin toplam GSYH'lerinin %95'ini oluşturduğu ve bu durumun bu ülkeleri kırılgan hale getirdiği ifade edildi.⁴⁵

Fotoğraf: Getty

4.3. SİBER GÜVENLİK

Teknolojik Yarış ve Siber Güvenlik Tehditleri

The Conversation, Birleşmiş Milletler tarafından yayımlanan bir raporda, Libya hükümet güçlerinin, veri bağlantısı gerektirmeyen ve Türk yapımı olan otonom silah sistemlerini kullanarak isyancıları hedef aldığını ifade ettiği “**Ölümcül Otonom Silahlar ve 3. Dünya Savaşı: 'Katil Robotların' Yükselişini Durdurmak İçin Çok Geç Değil**” başlıklı çalışmasını yayımladı. Dronların, yaklaşık bir yemek tabağı büyüklüğünde olup kilogramlık savaş başlıkları taşıyabildiği, bu tür ölümcül otonom silahların insan müdahalesi olmadan karar verebilme yeteneğinin tehlikeli olduğuna yer verildi. Nükleer silahların oluşturduğu tehdidin, 1945'te Hiroşima ve Nagasaki'ye atılan bombalarla belirginleştiği ve Soğuk Savaşa yol açtığı çalışmada hatırlatıldı. Yapay zekâ ve ölümcül otonom silahların tehlikeleri hakkında yapılan açık uyarıların, bu silahların insan müdahalesi olmadan hedefleri tanıyıp yok edebilme kapasitesinin küresel bir yapay zekâ silahlanma yarışına yol açabileceği vurgulandı. Otonom silahların ucuz ve bol üretilebilme olasılığı, bu silahların terör ve baskı amacıyla kullanılabilmesi endişesini oluşturduğu ve bu nedenle de uluslararası düzeyde ilgili silahların kullanımını sınırlayacak bir anlaşma yapılmasının büyük önem taşıdığı ifade edildi.⁴⁶

⁴⁵ <https://blogs.worldbank.org/en/agfood/food-security-trends-2024-and-beyond>

⁴⁶ <https://theconversation.com/lethal-autonomous-weapons-and-world-war-iii-its-not-too-late-to-stop-the-rise-of-killer-robots-165822>

The Japan Times, otonom silahlara daha fazla dikkat edilmesi gerektiği hususuna değindiği **“Savaşta Yapay Zekâdan Korkmayın, Otonom Silahlardan Korkun”** isimli çalışmasını yayımladı. Çalışmada, yapay zekânın günümüz savaşlarını etkileyeceği ancak oluşabilecek değişimlerin ne ölçüde büyük olacağı belli olmadığı ifade edildi. Ayrıca, ABD'nin yapay zekânın bilgiyi hızlı bir şekilde işlemesinden faydalanarak uydu ve keşif dronları aracılığıyla önemli askeri stratejiler geliştirdiği belirtildi. Gelecekte yapay zekânın, pilotlara otomatik yardım sağlayacağı ancak olası bir saldırı durumunda insan onayı olmadan saldırı gerçekleştirebileceği iddia edildi. ABD'nin bu tür yapay zekâ risklerini yönetmek için insan denetimini savunduğu ve uluslararası alanda yapay zekâ ve serbest kullanım üzerine daha fazla düzenleme yapılması gerektiği ifade edildi.⁴⁷

Rusya-Ukrayna çatışmasının başından beri insansız hava araçları (İHA) kullanımı ve yapay zekâ destekli otonom silahların artışı gündemi sürekli meşgul ederken **Nature**, uzun süredir tartışılan bu konuyu **“Ölümcül Yapay Zekâ Silahları: Onları Nasıl Kontrol Edebiliriz?”** sorusuna cevap arayarak ele aldı. Bu silahların, insan müdahalesi olmadan hedefleri vurabilme kapasitesinin etik ve hukuki tartışmalara yol açtığına değinen Nature, yapay zekânın savaş alanındaki etkinliğinin sivil kayıpları azaltma potansiyeli ve savunmasız gruplara yardımcı olabilmesi gibi olumlu yönleriyle öne çıktığını, ancak büyük stratejik ve etik riskler de barındırdığını belirtti. BM'nin bu tehditleri ele almak için yapay zekâ destekli silahlar üzerine küresel düzenlemeler üzerinde çalıştığı, ancak bu düzenlemelerin uygulanabilirliği ve kapsamı konusunda devletler arasında fikir birliğine varmanın zor olduğu ifade edildi. Geliştirilen otonom silah sistemlerinin tanımlanması, kontrol edilmesi ve etik açıdan sınırlarının belirlenmesinin uluslararası toplum için acil bir sorun olarak öne çıktığı vurgulandı.⁴⁸

2024 Viyana Konferansı'nda, 140 ülkeden katılımcılar **“Otonom Silah Sistemleri ve Düzenleme Zorluğu”** konusunu ele aldı. Yapay zekânın askeri alanda kullanımının hızla yaygınlaştığı ve bu teknolojilerin savaş alanlarında etkili olduğu belirtilirken, düzenleyici bir çerçevenin eksikliği vurgulandı. **Saferworld**, konferansı **“Yapay Zekâ ve Otonom Silah Sistemleri: Şimdi Harekete Geçme Zamanı”** başlıklı yazısıyla değerlendirdi. Konferansta, Avusturya Dışişleri Bakanı Schallenberg, yapay zekâdan kaynaklanan riskleri "bu neslin Oppenheimer anı" olarak tanımladı. AWS'lerin (Otonom Silah Sistemleri) düzenlenmesine yönelik küresel çağrılarının arttığı, ancak bu süreçte devletler arasında büyük görüş ayrılıklarının bulunduğu vurgulandı.

⁴⁷ <https://www.japantimes.co.jp/commentary/2024/03/27/autonomous-weapons-ai/>

⁴⁸ <https://www.nature.com/articles/d41586-024-01029-0>

BM Genel Kurulu'nun 2026 yılına kadar AWS'ler için bir düzenleme hedefi koyduğu, ancak bu hedefe ulaşmanın zor olduğu belirtilirken, özellikle sivil toplum katılımının önemine dikkat çekildi. Savaşlarda yapay zekân kullanımı artarken, küresel düzenlemelerin hızlı bir şekilde yapay zekâ uygulanmaması durumunda sonuçların felaket olabileceği konusunda uyarılar yapıldı.⁴⁹

Fotoğraf: Getty

Black Rock tarafından kaleme alınan “**Küresel Teknoloji Ayrışması**” başlıklı yazıda, ABD ve Çin arasındaki teknolojik ayrışmanın her geçen gün giderek arttığı ifade edildi. ABD ve Çin’in özellikle yapay zekâ gibi gelişmiş teknolojilere, yarı iletkenlere, kuantum bilgisayar ve ileri seviye askeri teknolojilerine odaklandıkları belirtildi. ABD, Çin menşeli elektrikli araçlara yönelik vergileri artırırken, Avrupa Birliği ise kendi gümrük vergilerini uyguladı. ABD birçok teknoloji unsuru hakkında soruşturma başlatırken, yarı iletkenler ve yapay zekâ olmak üzere temel teknolojilere odaklanan yurtdışı yatırımlarına kısıtlama koymayı düşündü. Çin’in, AB’nin kendi ürettiği araçlara yönelik uyguladığı ek gümrük vergilerine karşı farklı ekonomik eylemler planladığı da çalışmada ifade edildi.⁵⁰

Siber Güvenlik ve Modern Savaşlar

Forbes, "Yeni Tehditlerin Ortaya Çıktığı Bir Dönemde Siber Güvenlik ve Yapay Zekâ Silahlanma Yarışı" başlıklı makalesinde, 2023 yılında ChatGPT gibi yüksek profilli yapay zekâ

⁴⁹ <https://www.saferworld-global.org/resources/news-and-analysis/post/1037-ai-and-autonomous-weapons-systems-the-time-for-action-is-now>

⁵⁰ <https://www.blackrock.com/corporate/insights/blackrock-investment-institute/interactive-charts/geopolitical-risk-dashboard>

atılımlarının kolektif hayal gücünü nasıl yakaladığını ve yapay zekânın insana benzeyen konuşma yetenekleriyle nasıl dikkat çektiğini ele aldı. Bu gelişmelerin, yapay zekânın uzun yıllardır süregelen ilerlemelerinin yalnızca bir yansıması olduğu belirtildi. Yapay zekânın, siber güvenlikten günlük işlere kadar birçok alanda önemli fırsatlar sunarken, aynı zamanda kötü niyetli aktörler tarafından daha sofistike siber saldırılar için kullanıldığından bahsedildi. Yapay zekâ ile kimlik avı saldırılarının daha ikna edici hale geldiği, ses ve görüntü taklitleri gibi tehlikeli yöntemlerin ortaya çıktığı ifade edildi. Ancak, yapay zekâ destekli güvenlik çözümlerinin işletmelere daha güçlü savunma mekanizmaları sunarak reaktif yaklaşımlardan proaktif güvenlik stratejilerine geçiş yapmalarını sağladığı da vurgulandı. Bu yeni tehdit ortamında, işletmelerin yapay zekânın potansiyelinden yararlanarak kapsamlı ve entegre güvenlik çözümleri geliştirmeleri gerektiği belirtildi.⁵¹

Modern Diplomacy, geleneksel büyük ölçekli savaşların yerini düşük tansiyonlu çatışmalara, vekalet savaşlarına ve gizli operasyonlara bıraktığı bir dönemde olduğumuzu ifade ettiği **“Üçüncü Dünya Savaşı: Yayılmış Bir Patlama, Kükreyen Bir Çılgılık Değil”** başlıklı yazıyı kaleme aldı. Yazıda, modern savaşların; Orta Doğu'daki İsrail-Filistin ve Suriye iç savaşı gibi karmaşık bölgesel çatışmalar, terörle mücadele operasyonlarının şeffaf olmaması, Ukrayna-Rusya gerilimi ve Güney Çin Denizi'ndeki silahlanma yarışı gibi etkenlerle şekillendiği belirtildi. Ayrıca, Hindistan ve Pakistan arasındaki nükleer silahlanma yarışının ve Afrika'daki terörizmle ilgili bölgesel istikrarsızlıkların, tarafsız ülkelerin bile çatışmalara dahil olmasıyla tarafsızlığın giderek savunulamaz hale geldiğinin altı çizildi. Bu karmaşık durumun çözümü için diplomasi ve kurallara dayalı bir dünya düzeninin gerekliliğine vurgu yapıldı.⁵²

Fotoğraf: Mykhailo Volkov

⁵¹ <https://www.forbes.com/councils/forbestechcouncil/2024/01/25/cybersecurity-and-the-ai-arms-race-in-a-landscape-of-emerging-threats/>

⁵² <https://moderndiplomacy.eu/2024/05/05/world-war-iii-a-diffused-detonation-not-a-thundering-boom/>

5. KÜRESEL GÜÇ DENGESİNDEKİ DEĞİŞİMLER

Nikkei Asia "Mahathir, Artan Gerginlik Ortasında Yaklaşan 'Üçüncü Dünya Savaşı' Konusunda Uyardı" başlığı ile Mahathir Muhammed'in konuşmalarını aktardı. Eski Malezya Başbakanı Mahathir Muhammed, Tokyo'da düzenlenen bir forumda, küresel süper güçler arasında artan gerginliklerin Üçüncü Dünya Savaşı olasılığını artırdığını belirtti. ABD'nin Rusya'ya karşı düşmanca tutumunun dünya için tehlikeli olduğunu vurgulayan Mahathir, ABD liderliğinin saldırgan ve hoşgörüsüz olduğunu, Çin gibi yükselen güçleri tehdit olarak gördüğünü söyledi. Mahathir, ABD'nin zirvedeki konumunu korumak istediğini, ancak bu yaklaşımın küresel barışı tehdit ettiğini ifade etti. Ayrıca, İsrail-Filistin Savaşında ve diğer küresel gerginliklerde Batı'nın yaşanan adaletsizliğe göz yummasını, ABD'nin savaşlardan çıkar sağlama ve silah endüstrisini büyütme amacını eleştirdi. Mahathir, Biden ve Trump'ın istenmeyen adaylar olduğunu ve ABD'nin daha dinamik liderlere ihtiyaç duyduğunu vurguladı.⁵³

"Üçüncü Dünya Savaşı Nasıl Önlenir?" sorusuna yanıt arayan **Russia in Global Affairs**, Rusya-Ukrayna savaşının küresel istikrarı tehdit ettiğini vurguladı. Makalede, Batı'nın küresel hegemonya peşinde koşması ve bunu korumak için askeri ve ekonomik yöntemleri kullanması eleştirildi. Ukrayna krizi özelinde, ABD'nin Ukrayna'yı NATO'ya katılmaya teşvik etmesinin Rusya'yı kışkırttığı belirtildi. ABD'nin nükleer doktrinindeki değişiklikler ve Çin'in nükleer potansiyelini artırma çabaları da değerlendirilirken, nükleer silah yayılımının önlenmesi ve nükleer caydırıcılığın önemine vurgu yapıldı. Makalede, Batı'nın Ukrayna'ya silah ve mali destek sağlamanın çatışmayı uzattığı ve bölgesel güvenlik dinamiklerini karmaşıklaştırdığı ifade edildi. Çin ve ABD'nin bu krizden kendi çıkarları doğrultusunda yararlanmak istediği ve Asya-Pasifik bölgesinde askeri varlığını güçlendirdiği belirtildi. Batı'nın hegemonya arayışının ve bu doğrultuda izlediği politikaların küresel güvenliği tehdit ettiğinden bahsedildi.⁵⁴

Küresel Liderlik Mücadelesi

ABD'deki Okullar 3. Dünya Savaşı'na Hazır mı? sorusunu soran **Fordham Institute**, ilginç bir yazıyı kaleme aldı. Son dönemde Xi Jinping'in askeri ve teknolojik alanda hızla geliştiği ve Çinli gençleri ulusal güvenlik için hayati önem taşıyan STEM (Bilim, Teknoloji, Mühendislik ve Matematik) alanlarında eğitime konusunda ciddi bir çaba gösterdiği belirtildi. Yazıda, Çin'in bu

⁵³ <https://asia.nikkei.com/Editor-s-Picks/Interview/Mahathir-warns-of-looming-third-world-war-amid-rising-tensions>

⁵⁴ <https://eng.globalaffairs.ru/articles/how-to-prevent-a-third-world-war/>

faaliyetlerine karşı ABD'nin herhangi bir adım atmadığı ve Üçüncü Dünya Savaşı ihtimalini ciddiye almadığı iddia edilirken, bu tavrın ABD için önemli riskler oluşturduğu vurgulandı.⁵⁵

Fotoğraf: Getty

The Hill, Biden'in Üçüncü Dünya Savaşı ile ilgili durumunu ortaya koyan "**Biden Üçüncü Dünya Savaşını Kaybediyor**" isimli çalışmasında, mevcut Başkan Biden'ın ABD tarihinin 15. Başkanı olan Buchanan gibi kötü bir başkan olduğunu dile getirdi. Biden'ın benzer şekilde etkisiz stratejiler izlediği, mevcut küresel krizlere karşı etkili bir cevap vermeyeceği ifade edildi. Ayrıca, Biden'ın küresel düzeni korumada zayıf kaldığının altı çizildi.⁵⁶

Artan jeopolitik gerilimler, Ukrayna ve Filistin'de devam eden savaşlar uluslararası toplumda büyük endişeye neden olurken, dünyanın yeni bir küresel çatışmaya doğru gittiği düşüncelerini de artırdı. **Texas A&M Today**, konuyu "**Üçüncü Dünya Savaşı'na mı Gidiyoruz? Texas A&M Uzmanları Bunun Olası Olmadığını Söylüyor**" başlığı ile kaleme aldı. Bloomberg'in analizine göre, Üçüncü Dünya Savaşı'na yapılan atıfların son 16 ayın en yüksek seviyesine ulaştığına değinildi. **Texas A&M Today**'in uzmanları Dr. Jasen Castillo ve Dr. John Schuessler, Çin'in 21. yüzyılda ABD'nin birincil rakibi olacağını, ancak Çin'in Sovyetler Birliği düzeyinde bir tehdit oluşturup oluşturmayacağı hususunun henüz belirsiz olduğunu dile getirdi. Bölgesel

⁵⁵ <https://fordhaminstitute.org/national/commentary/are-americas-schools-ready-world-war-iii>

⁵⁶ <https://thehill.com/opinion/national-security/4678430-biden-is-losing-world-war-iii/>

çatışmaların, ABD'nin küresel hakimiyetini azaltmaya başladığı ve askeri gücünü kullanma konusunda da zor seçimler yapmaya zorladığı vurgulandı.⁵⁷

Newsweek, "Donald Trump, Başkan Olmazsa Üçüncü Dünya Savaşının Çıkacağı Konusunda Uyardı" başlıklı yazısı ile Trump'ın konuşmalarını kaleme aldı. Donald Trump, Florida'da düzenlenen The Believers' Summit'te Beyaz Saray'a ikinci kez seçilmesi halinde "Üçüncü Dünya Savaşı'nı önleyebileceğini" söyledi. Rakip büyük güçler arasındaki gerilimlerin arttığını ve Rusya'nın Ukrayna işgaliyle büyük can kaybına neden olduğunu belirtti. Ayrıca, Ekim 2023'te başlayan İsrail-Filistin Savaşı ile büyük miktarda Filistinlinin hayatını kaybettiğini hatırlatan Trump, başkanlığı döneminde "Demir Kubbe" füze savunma kalkanını ABD'ye yerleştirme planını yineledi. Seçimi kazanamaması durumunda "Üçüncü Dünya Savaşı" çıkabileceği konusunda da uyarıda bulundu.⁵⁸

Fotoğraf: Chandan Khanna

Bölgesel Çatışmalar

Nostradamus'un 2024 yılı öngörülerini gündeme getiren **Hindustan Times**, "İran'ın İsrail'e Saldırısı Nostradamus'un 2024 Deniz Savaşı Öngörüsünü Yeniden Gündeme Getirdi" başlığı ile konuyu inceledi. Orta Doğu'da yaşanan gerilimlerin, Nostradamus'un büyük bir deniz savaşı

⁵⁷ <https://today.tamu.edu/2024/02/22/are-we-heading-for-world-war-iii-texas-am-experts-say-its-unlikely/>

⁵⁸ <https://www.newsweek.com/donald-trump-issues-world-war-iii-warning-isnt-president-1931064>

yaşanacağı iddiasını tekrar gündeme getirdiği ifade edildi. Çin-Tayvan gerilimlerinin ve Kızıldeniz'deki saldırıların da yeni bir dünya savaşı ihtimalini desteklediği söylenirken, İran'ın İsrail'e yaptığı çeşitli saldırıların bölgesel istikrarsızlığı artırdığının ve Üçüncü Dünya Savaşı endişelerini körüklediğinin altı çizildi.⁵⁹

Mevcut savaşların yeni bir büyük savaşa neden olup olmayacağını ele alan **Northeastern University**, "İsrail-Filistin ve Rusya-Ukrayna Savaşları Üçüncü Dünya Savaşı'na Dönüşebilir mi?" sorusu ile karşımıza çıktı. Rusya-Ukrayna, İsrail-Filistin ve Kızıldeniz'de yaşanan hadiselerin gerilimleri artırdığını belirten çalışmada, bu krizlerin küresel bir savaşa dönüşme olasılığı ile ilgili endişelere neden olduğu vurgulandı. Ayrıca, Avrupa'nın Ukrayna'ya desteği ve ABD'nin Orta Doğu ile Ukrayna'daki krizlere aynı anda müdahale edebilme potansiyeli incelendi. Uzmanlar, mevcut gelişmelerin geniş bölgesel ve küresel çatışmalara yol açabileceğini ifade etti.⁶⁰

ABD merkezli **Gatestone Institute** ile **MEMRI**, benzer görüşlerle Üçüncü Dünya Savaşı'nın Güney Çin Denizi'nde çıkacağını iddia etti. Çin medyası, Filipinler'i bölgede büyük güçleri içine çekecek bir dünya savaşı çıkarmaya yönelik provokatif hamleler yapmakla suçladı. Filipinler, 1951 yılında ABD ile imzaladığı Karşılıklı Savunma Anlaşması (MDT) sayesinde ABD'nin desteğini alırken, Çin'in Filipinler'e saldırması durumunda ABD'nin müdahale ederek dünya savaşına neden olabileceği öngörülüyor. Güney Çin Denizi'nin barış ve iş birliği açısından kritik bir bölge olduğu söylenirken, ASEAN ve bölgesel ekonomik ortaklıkların bölgedeki barışı korumada önemli bir rol oynadığı belirtildi.⁶¹

Çin'in Yükselişi ve ABD ile Rekabeti

"Üçüncü Dünya Savaşı Seçimi" başlıklı bir çalışma yayımlayan **Politico**, Trump'ın ABD'nin büyük bir savaşa sürüklenme riskinin yüksek olduğu ifadelerine karşı Biden'ın açıklamalarına yer verdi. Çalışmada, Trump'ın müttefikleri korumama yaklaşımının Biden tarafından eleştirildiği, Amerikalıların küresel çatışma riski nedeniyle endişe duydukları ve Çin gibi diğer ülkelerle olan savaşları yönetme konusundaki güvenilirlikleri tartışıldı. Demokratların Avrupa'daki risklere karşı yeterli önlemi almamayı, Cumhuriyetçilerin ise Orta Doğu'da fazla

⁵⁹ <https://www.hindustantimes.com/world-news/world-war-3-iran-s-attack-on-israel-brings-back-nostradamuss-erie-2024-prediction-of-naval-war-101713077400942.html>

⁶⁰ <https://cssh.northeastern.edu/could-the-israel-hamas-and-russia-ukraine-wars-escalate-into-world-war-iii/>

⁶¹ <https://www.memri.org/reports/chinese-media-outlet-warns-world-war-iii-may-break-out-south-china-sea>
<https://www.gatestoneinstitute.org/20590/china-world-war-iii>

müdahaleyi risk olarak gördükleri belirtildi. Yapılan tartışmaların, Üçüncü Dünya Savaşı riskinin arttığı bir dönemde her iki adayın da büyük tehlikeyi nasıl yönetecekleri konusunda yaklaşımlarını ortaya koyduğu ifade edildi.⁶²

Nisan ayının sonunda Eski ABD Dışişleri Bakanı Henry Kissinger ile Çin ve ABD arasındaki rekabetin savaşa dönüşmesinin nasıl önlenebileceği konusunda görüşen **The Economist**, “**Henry Kissinger, Üçüncü Dünya Savaşından Nasıl Kaçınılacağını Açıklıyor**” başlığıyla konuşmayı kaleme aldı. 100 yaşında vefat eden Kissinger, ölmeden önce iki ülkenin birbirini stratejik bir tehdit olarak görmesinden ve yapay zekânın rekabeti daha da yoğunlaştırmasından korktuğunu belirtti. Kissinger, tarihten dersler çıkararak, diplomasi ve güç kombinasyonu ile büyük çatışmaları önlemenin mümkün olduğunu vurguladı. Tayvan meselesinde özellikle dikkatli olunması gerektiğini belirten Kissinger, ABD ve Çin arasında sürdürülebilir bir diyalog kurulması gerektiğini söyledi. Ayrıca, liderlerin yapay zekânın tehlikeleri konusunda iş birliği yapmasının ve hem iç politika hedefleri hem de uluslararası barış için pragmatik bir yaklaşım benimsenmesinin önemine dikkat çekti. Kissinger, liderlerin güçlü ve bilge olması gerektiğini, aksi takdirde dünyanın yıkım riskiyle karşı karşıya kalacağını belirterek, dünya siyasetinin geleceği konusunda uyarılarda bulundu.⁶³

Fotoğraf: Vincent Tullio

⁶² <https://www.politico.com/newsletters/national-security-daily/2024/02/12/the-world-war-iii-election-00140938>

⁶³ <https://www.economist.com/briefing/2023/05/17/henry-kissinger-explains-how-to-avoid-world-war-three>

Almanya merkezli **European Council on Foreign Relations**, “Yeni Bir Soğuk Savaş mı? Yoksa Üçüncü Dünya Savaşı mı?” başlıklı yazısında, Çin ve ABD arasındaki ilişkinin ‘dünyanın en önemli ilişkilerinden biri’ olduğunu belirtti. Soğuk Savaş döneminde olduğu gibi, bu iki süper güç arasında küresel, çok boyutlu, ideolojik temelli ve uzun vadeli bir stratejik rekabetin yaşandığı vurgulandı. Askeri alanda her geçen gün artan yapay zekâ teknolojisinin ABD, Çin ve Rusya arasında özellikle nükleer güç unsurunda bazı riskleri artırabileceği ifade edildi. Yazıda, Rusya-Ukrayna Savaşına atıfta bulunulurken özellikle Ukrayna'nın Rusya'ya karşı savaşı kazanabilmesi için tüm imkanların seferber edilmesi gerektiğinin altı çizildi.⁶⁴

Center for Strategic & International Studies, Çin'in ekonomi açısından küresel bir süper güç olarak yükselişini ve bunun dünya çapındaki etkilerini incelediği “Çin'in Süper Güç Olarak Ortaya Çıkışı” başlıklı bir makale yayımladı. Makalede, Çin'in ABD'nin stratejik ortakları olan gelişmiş demokrasilerle rekabet ederken, Kuşak ve Yol projesi gibi girişimler sayesinde gelişmekte olan ülkelerle ekonomik bağlar kurduğu ve kritik kaynakları kontrol altına aldığı ifade edildi. Bununla birlikte, Çin'in dış kısıtlamalar ve ekonomik yaptırımlar gibi zorluklarla karşı karşıya olduğu belirtildi. Ayrıca, makalede Rusya'nın azalan küresel ekonomik rolü, ABD'nin askeri gücü, Ukrayna'daki savaşın etkileri ele alınırken, yeni bir Soğuk Savaş dönemine girildiği ve nükleer silahlanma yarışının yeniden gündeme geldiği vurgulandı.⁶⁵

The ASAN Forum tarafından kaleme alınan “Çin'in Orta Asya'ya Yönelik Stratejik Düşüncesi” başlıklı yazıda, Rusya ve Çin'in Orta Asya'da birbirini dengelemeye çalıştığı ve Çin'in önderliğinde hayata geçirilen Bir Kuşak Bir Yol projesinin Rusya tarafından yakinen takip edildiği belirtildi. 2007 sonrasında Çin'in giderek Asya Pasifik'e odaklandığı ve aynı dönemde Orta Asya'nın Rus etkisinden uzaklaşmak için Batı'ya yöneldiği vurgulandı. Çalışmada, son yıllarda Orta Asya'da büyük güçlerin birbirini kontrol etme mücadelesinin ve bireysel ülkelerin kendi çıkarlarını gözetmesinin Orta Asya birliğini zedelerken, Orta Asya devletleri ve Çin arasındaki bölgesel iş birliğini zayıflattığı ifade edildi.⁶⁶

“ABD Çin'den Ne Öğrenebilir?” çalışmasıyla gündeme gelen **Foreign Policy**, Çin ile daha etkili şekilde rekabet etmenin, ABD'de hem Demokratlar hem de Cumhuriyetçiler tarafından hemfikir olunan tek dış politika meselesi olduğu ifade edildi. Çin'in özellikle Orta Doğu bölgesinde birçok ülke ile güçlü diplomatik ilişkilerinin olduğu, hatta ABD'nin müttefikleri ile de önemli siyasi ilişkiler yürüttüğü vurgulandı. Orta Doğu'da ABD'nin müttefiki gibi olup Çin'e

⁶⁴ <https://ecfr.eu/article/a-new-cold-war-world-war-three-how-do-we-navigate-this-age-of-confusion/>

⁶⁵ <https://www.csis.org/analysis/chinas-emergence-superpower>

⁶⁶ <https://theasanforum.org/chinas-strategic-thinking-toward-central-asia-2013-2024/>

yakınlaşan ve bu durumu ABD'den daha çok taviz alma hususunda araç olarak kullanan Suudi Arabistan gibi ülkelerin olduğu belirtildi. Ayrıca, bölgede Suudi Arabistan ve İran arasında yaşanan yumuşamanın ABD tarafından değil Çin sayesinde gerçekleştiği iddia edildi.⁶⁷

Fotoğraf: Mark Schiefelbein

Rusya'nın Stratejik Hamleleri

The Hill, "Üçüncü Dünya Savaşı Çoktan Başladı" başlıklı makalesinde, Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'in Ukrayna'yı işgal etmesiyle dünya düzeninin yeniden altüst olduğu ve Putin'in başlattığı çok kutuplu savaşın küresel ölçekte yayılarak Tayvan'a kadar uzandığı belirtildi. Washington ve Brüksel'in, Putin ve Çin Devlet Başkanı Xi Jinping'in Batı'ya karşı oluşturduğu ortaklığı yeterince ciddiye almadığı vurgulandı. Makalede, Biden Yönetimi'nin bu tehditleri küçümseyişi ve herhangi bir kazanma stratejisi oluşturamayışı eleştirilirken, ABD Ulusal Güvenlik Danışmanı Sullivan'ın istifa edip yerine savaşçı bir generalin atanması gerektiği savunuldu. Biden'ın politikaları nedeniyle Ukrayna'nın zafer kazanma olasılığının azaldığı, İsrail'in ise Orta Doğu'da Washington'un desteğine ihtiyaç duyduğu belirtildi. Ayrıca, Putin'in savaş ekonomisine geçtiği, Xi'nin Tayvan'ı ele geçirme planlarını hızlandırdığı ve İran ile Kuzey Kore'nin tehdit oluşturduğu ifade edildi.⁶⁸

⁶⁷ <https://foreignpolicy.com/2024/06/20/united-states-china-rise-foreign-policy-lessons/>

⁶⁸ <https://thehill.com/opinion/national-security/4753494-world-war-iii-is-already-here-so-lets-start-winning-it/>

Ukrainian World Congress, “Üçüncü Dünya Savaşı Başladı” başlıklı çalışmasında İsrail-Filistin ve Ukrayna-Rusya çatışmalarının, Putin'in 1999 yılında Sovyetler Birliği'ni yeniden kurma amacıyla başlattığı dünya savaşının bir sonucu olduğu ifade edildi. Yaşanan savaşların, Putin'in hibrit savaş stratejisinin birer örneği olarak değerlendirilmesi gerektiği belirtildi. Küresel ittifak kurularak Rusya'nın geniş çaplı savaş faaliyetlerinin bir an önce durdurulması gerektiğinin de altı çizildi. ⁶⁹

“Rusya'nın ABD Emperyalizmini Parçalama Stratejisi” başlığıyla gündeme gelen **Tehran Times**, Putin'in ABD, İsrail ve ittifaklarının dışlandığı bir dünya düzenini savunduğunu ve bu hususta kendisini konumlandığını belirtti. İsrail'in Gazze'ye yönelik saldırıları devam ederken; ABD ateşkes kurma çabalarını engelleyen, Rusya ise saldırıları sonlandırmaya yönelik girişimlerde bulunan bir ülke olarak görüldü. ABD'nin 1945 yılından bu yana Güvenlik Konseyi'ndeki veto yetkisini büyük ölçüde İsrail'i koruma stratejisi olarak toplamda 89 kez kullandığı vurgulandı. Rusya-Ukrayna savaşı ve öncesinde ABD önderliğinde NATO'nun Rusya'ya doğru genişleme stratejisinin sürekli Putin tarafından engellenmeye çalışıldığı ve bölgedeki jeopolitik riskleri artırdığı belirtildi. ⁷⁰

Foreing Policy Research Institute'ün “Rus Strateji Kültürü ve Ukrayna Savaşı” başlığı ile kaleme aldığı yazıda, Rusya'nın Ukrayna'ya saldırmasında ve Ukrayna'da yaşanan krizde Batı suçlu tutuldu. Yazıda, uluslararası anarşik sistemde ülkelerin hayatta kalması için hegemon olması ya da bölgesel hegemon olması gerektiği söylenirken, Rusya'nın önce Kırım'ı ele geçirmesi ve sonra Doğu Ukrayna'da ayrılıkçı grupları desteklemesinin bu hegemonya girişiminin bir parçası olduğu belirtildi. ABD'nin ise küresel hegemon olma yolunda NATO'yu bir araç olarak kullandığı ifade edildi. NATO gibi kurumların aslında bölgesel veya küresel ölçekte ortaya çıkacak savaş ve çatışmaları engellemek üzere kurulduğunun ancak günümüzde farklı amaçlar uğruna bir araç olarak kullanıldığının altı çizildi. ⁷¹

Orta Doğu

“İran Cumhurbaşkanı Reisi'nin Ölümü Yüksek Riskli Bir Güç Mücadelesine Yol Açacak” başlıklı çalışma yayımlayan **The Economist**, Reisi'nin ölümü ile ülkede yüksek riskli bir güç mücadelesinin yaşanabileceğini ifade etti. Reisi'nin ölümünde suikast ihtimali üzerinde durulurken, İran'da iç siyasi dengenin bozulacağı iddia edildi. Reisi'nin ölümü ile dini lider

⁶⁹ <https://www.ukrainianworldcongress.org/diane-francis-world-war-iii-is-already-underway/>

⁷⁰ <https://www.tehrantimes.com/news/495629/Russia-s-Strategic-Moves-to-Dismantle-American-Imperialism>

⁷¹ <https://www.fpri.org/article/2024/07/russian-strategic-culture-and-the-war-in-ukraine/>

Hamaney'in yerine geçebilecek olan iki adaydan birisinin ortadan kalktığı ve halefiyet sürecinin karmaşık hale geldiği ifade edildi.⁷²

İsmail Haniye'nin İran'ın başkentinde kaldığı otel odasına düzenlenen füze saldırısında hayatını kaybetmesiyle bölgesel savaşın yakınlaştığını ifade eden **The Guardian**, "İsmail Haniye'nin Ölümü Bölgesel Savaş İhtimalini Artırdı" isimli çalışması ile konuyu ele aldı. Haniye'nin Hamas'ın önde gelen önemli isimlerinden biri olduğu ve ölümü ile Orta Doğu'da gerginliğin daha da artabileceği vurgulandı. Çalışmada, bu hadisenin İran ve Hizbullah gibi bölgesel müttefiklerin tepki göstermesine neden olacağı ve İran-İsrail destekçileri arasında bölgesel bir savaşın çıkabileceği belirtildi. Hamas'ın liderinin kim olacağı hususu gündeme gelirken, Hamas'ın Haniye'nin ölümünden sonra çatışmalarda daha sert bir tutum sergileyebileceğinin altı çizildi.⁷³

Fotoğraf: UPI

⁷² <https://www.economist.com/middle-east-and-africa/2024/05/19/the-death-of-irans-president-will-spark-a-high-stakes-power->

⁷³ <https://www.theguardian.com/world/article/2024/jul/31/ismail-haniyeh-death-brings-prospect-of-regional-war-closer>

SONUÇ

Son dönemde yaşanan tüm savaşlar, çatışma ortamları, askeri hazırlıklar ve tatbikatlar, suikastlar, ambargolar vb. unsurlar küresel ortamın oldukça ısındığını gösterdi. Siyasi liderlerin söylemleri, ülkelerin girdiği güç mücadeleleri, savaş adabının ülkeler arasında yok sayılması bütün durumları karmaşık hale getirdi. Bu yıl yapılacak olan ABD seçimleri önem arz ederken, Trump seçildiği takdirde Üçüncü Dünya Savaşı'nın çıkacağı çokça vurgulandı. Trump'ın Çin ile anlaşamadığı düşünülünce bu ihtimalin olması düşük olsa da hiç yok değil. Yapılan analizler, çalışmalar ve bulgular incelendiğinde Üçüncü Dünya Savaşı senaryosu ile ilgili üç olasılık öne çıkıyor.

İlk ihtimal olarak Rusya-Ukrayna Savaşı'nda Batı'nın Ukrayna'ya yönelik desteğini artırarak savaşın genişlemesine neden olacağı düşünülüyor. NATO'nun halihazırda Rusya sınırlarına kadar gelerek bölgedeki kritik ülkeleri ittifak üyesi yapması, Putin için açık bir tehdit oluşturuyor. Birçok Batılı ülkenin Ukrayna'ya, Kuzey Kore ve İran'ın Rusya'ya destek sağlaması ile çatışmaların şiddetlenerek Üçüncü Dünya Savaşı'na dönüşebileceği üzerine bir görüş hâkim. İlerideki süreçte Putin'in nasıl bir hamle yapacağı, çatışmanın seyrinin ne olacağı ve ABD öncülüğünde NATO'nun nasıl hareket edeceği merakla takip edilecek.

İkinci senaryoda ise Güney Çin Denizi'nde Çin'in Tayvan'ı işgal etme ve ABD ile doğrudan çatışmaya girme ihtimali ağır basıyor. ABD'nin bölgedeki varlığını sürdürmesi, Tayvan'ın arkasında olduğunu göstermesi, zamanında Filipinler ile yapılan güvenlik anlaşması ve ABD liderliğinde oluşan QUAD ve AUKUS grupları Çin için açık bir tehdit oluşturuyor. Çin, son 20 yılda hem ekonomik hem de teknolojik ilerlemesinden güç alarak bölgede hem ABD'ye hem de onun yanında yer alan ülkelere karşı askeri tatbikatlar ile gövde gösterisinde bulunuyor. Çin'in Tayvan'ı işgal etme arzusunun arkasında tarihi ve ekonomik sebepler yatarken, ABD'nin Tayvan'ı Çin'e karşı korumadaki motivasyonun altında ise çoğunlukla teknolojik çıkarlar ve Çin'in bölgedeki gücünü kontrol etme amacı yatmakta. Bölgede suların durulmaması ve fiili bir çatışmanın başlaması durumunda ABD'nin Çin ile çatışmaya girebileceği ve Üçüncü Dünya Savaşı'nın çıkabileceği düşünülüyor. Bölgede hem Çin'in hem de diğer bölgesel güçlerin hareketleri olayların nasıl ilerleyeceği hususuna ışık tutacak.

Üçüncü ve son tabloda ise Orta Doğu bölgesinde yaşanan savaş ve çatışma ortamı, Üçüncü Dünya Savaşı'nın çıkma ihtimalini güçlendiriyor. Yıllardır İsrail'in başı çektiği birçok çatışma ve savaş ortamına şahit olan Orta Doğu'da, mevcut durumda devam eden İsrail- Filistin Savaşı ile bölgesel tehdit hızla artıyor. İsrail'in Filistin'e yönelik saldırıları insani felakete

yol açarken, İran'a Hizbullah'a ve Hamas'a yönelik kritik isimleri hedef aldığı suikastlar tansiyonu yükseltiyor. İsrail'in daima arkasında duran ve İsrail'e yönelik saldırı olduğunda karşılık vereceğini açıkça belirten ABD, bölgedeki tansiyonun tırmanmasına dolaylı katkı sağlıyor. İsrail'in Lübnan'da Hizbullah'a, İran'a ve Hamas'a yönelik tehditleri, aynı şekilde bu tarafların İsrail'e yönelik mesajları her geçen gün şiddetleniyor. Karşılıklı roketatar ve füze saldırıları devam ediyor. İsrail'in fiili olarak Lübnan'a saldırması, Filistin'deki saldırılarını artırması ve İran'ın İsrail'e yönelik saldırı gerçekleştirme ihtimali bölgedeki çatışmaların geniş bir çevreye yayılarak Üçüncü Dünya Savaşı'nın çıkma ihtimalini güçlendiriyor. Ancak bazı uzmanlar ise Orta Doğu'da tarafların böyle bir geniş ölçekli savaşa kalkışmayacağını, karşılıklı taciz ve saldırıların devam edeceğini iddia ediyor.

Sonuç olarak bu üç senaryo, dünya genelinde gerilimin ne kadar tehlikeli bir seviyeye ulaştığını ve potansiyel olarak büyük ölçekli bir çatışmanın eşliğinde olduğunu gösteriyor. Rusya-Ukrayna çatışmasındaki tırmanma, Güney Çin Denizi'nde Çin ve ABD arasındaki olası bir karşılaşma ve Orta Doğu'daki kronikleşmiş çatışmalar, Üçüncü Dünya Savaşı'nın patlak verebileceği üç ana cepheyi oluşturuyor. Her bir ihtimal, büyük güçlerin stratejik çıkarlarını koruma çabalarının nasıl küresel bir savaşa dönüşebileceğini ortaya koyuyor. Bu durum, uluslararası toplumun diplomatik çabalarının önemini daha da artırıyor ve barışçıl çözüm yollarının aranması gerektiğini net bir şekilde gösteriyor.

KAYNAKÇA

1. <https://time.com/6336897/israel-war-gaza-world-war-iii/>
2. <https://thediplomat.com/2024/04/welcome-to-world-war-iii/>
3. <https://www.aei.org/op-eds/its-looking-a-lot-like-world-war-ii-out-there/>
4. <https://metro.co.uk/2024/06/01/nuclear-winter-survivors-nuclear-world-war-iii-will-envy-dead-20938906/>
5. <https://www.dailyrecord.co.uk/news/uk-world-news/brits-warned-three-years-prepare-33310619>
6. <https://www.dailysabah.com/politics/diplomacy/world-should-take-threat-of-wwiii-seriously-fm-fidan>
7. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2024-08-14/threat-of-us-civil-unrest-is-low-but-rising-analysis-finds?leadSource=uverify%20wall>
8. <https://www.chathamhouse.org/2024/01/are-we-heading-world-war-three-and-britains-military-ready>
9. <https://thehill.com/opinion/international/4657428-nato-risks-world-war-iii-in-ukraine-while-lining-the-defense-industrys-pockets/>
10. <https://www.aei.org/op-eds/the-next-global-war/>
11. <https://www.newsweek.com/vladimir-putin-russia-world-war-3-western-weapons-ukraine-1906338>
12. <https://www.sipri.org/media/press-release/2024/global-military-spending-surges-amid-war-rising-tensions-and-insecurity>
13. https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49198.htm
14. <https://www.aei.org/op-eds/ukraine-is-now-a-world-war-and-putin-is-gaining-friends/>
15. <https://thestrategybridge.org/the-bridge/2019/8/19/military-aid-financing-foreign-conflict>
16. <https://www.cigionline.org/articles/enter-the-era-of-hypersonic-warfare/>
17. <https://www.csis.org/analysis/space-speed-and-sovereignty-hypersonic-tensions-southern-hemisphere>
18. <https://www.airandspaceforces.com/u-s-australia-significant-progress-hypersonic-weapon/>
19. <https://www.iiss.org/online-analysis/military-balance/2024/05/asian-defence-spending-grows-chinas-grows-more/>
20. <https://dsm.forecastinternational.com/2024/05/03/global-defense-spending-annual-part-3-africa-latin-america-the-middle-east/>
21. <https://www.economicsobservatory.com/how-are-geopolitical-risks-affecting-the-world-economy>
22. <https://www.realcleardefense.com/articles/2024/07/06/grand-strategy-for-world-war-iii-weaponizing-oil-and-gas-1042635.html>
23. <https://www.imf.org/en/Publications/fandd/issues/2022/03/the-long-lasting-economic-shock-of-war>
24. <https://imrmedia.in/global-strategy-2021-an-allied-strategy-for-china/>
25. <https://www.weforum.org/agenda/2024/05/why-geopolitics-matters-more-than-ever-in-a-multipolar-world/>
26. <https://moderndiplomacy.eu/2024/01/25/why-is-nato-preparing-for-world-war-iii/>
27. <https://transnational.live/2024/05/20/world-war-iii-and-the-grand-chessboard/>
28. <https://foreignpolicy.com/2023/12/27/alliances-global-system-power-bloc-nato-quad-aucus-russia-china-2023/>
29. <https://perthusiasia.edu.au/research-insights/the-quad-aucus-and-the-future-of-alliances-in-the-indo-pacific/>
30. <https://www.internationalaffairs.org.au/australianoutlook/faux-alliances-aucus-and-the-quad-are-no-asian-nato/>
31. <https://www.chathamhouse.org/2023/09/consequences-russias-war-ukraine-climate-action-food-supply-and-energy-security>
32. <https://www.act.nato.int/article/resource-scarcity-and-shifting-dynamics-of-global-security/>
33. <https://www.gisreportsonline.com/r/energy-security-reality/>
34. <https://www.e-ir.info/2024/06/17/the-power-of-energy-the-geopolitics-of-the-energy-transition/>
35. <https://newlinesinstitute.org/environmental-challenges/the-security-sustainability-responsibility-and-geopolitics-of-critical-mineral-supply-chains-for-clean-energy-technology/>
36. <https://carnegieendowment.org/research/2024/02/the-us-military-and-nato-face-serious-risks-of-mineral-shortages?lang=en>
37. <https://www.specialeurasia.com/2024/04/19/israel-iran-conflict/>
38. www.geopoliticalmonitor.com/maritime-chessboard-the-geopolitical-dynamics-of-the-south-china-sea/
39. <https://www.csis.org/analysis/dangerously-hungry-link-between-food-insecurity-and-conflict>

Küresel Güç Mücadelesi: Üçüncü Dünya Savaşı'nın Ayak Sesleri

40. <https://www.crisisgroup.org/europe-central-asia/conflict-key-understanding-migration>
41. <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/poor-living-conditions-trigger-mass-migration-from-gaza/3009581>
42. <https://www.realclearworld.com/articles/2024/06/08/myths-and-political-realities-of-the-migration-wars-1036860.html>
43. <https://www.fsinplatform.org/report/global-report-food-crises-2024/>
44. <https://www.investopedia.com/food-insecurity-impacts-economy-8303222>
45. <https://blogs.worldbank.org/en/agfood/food-security-trends-2024-and-beyond>
46. <https://theconversation.com/lethal-autonomous-weapons-and-world-war-iii-its-not-too-late-to-stop-the-rise-of-killer-robots-165822>
47. <https://www.japantimes.co.jp/commentary/2024/03/27/autonomous-weapons-ai/>
48. <https://www.nature.com/articles/d41586-024-01029-0>
49. <https://www.saferworld-global.org/resources/news-and-analysis/post/1037-ai-and-autonomous-weapons-systems-the-time-for-action-is-now>
50. <https://www.blackrock.com/corporate/insights/blackrock-investment-institute/interactive-charts/geopolitical-risk-dashboard>
51. <https://www.forbes.com/councils/forbestechcouncil/2024/01/25/cybersecurity-and-the-ai-arms-race-in-a-landscape-of-emerging-threats/>
52. <https://modern diplomacy.eu/2024/05/05/world-war-iii-a-diffused-detonation-not-a-thundering-boom/>
53. <https://asia.nikkei.com/Editor-s-Picks/Interview/Mahathir-warns-of-looming-third-world-war-amid-rising-tensions>
54. <https://eng.globalaffairs.ru/articles/how-to-prevent-a-third-world-war/>
55. <https://fordhaminstitute.org/national/commentary/are-americas-schools-ready-world-war-iii>
56. <https://thehill.com/opinion/national-security/4678430-biden-is-losing-world-war-iii/>
57. <https://today.tamu.edu/2024/02/22/are-we-heading-for-world-war-iii-texas-am-experts-say-its-unlikely/>
58. <https://www.newsweek.com/donald-trump-issues-world-war-iii-warning-isnt-president-1931064>
59. <https://www.hindustantimes.com/world-news/world-war-3-iran-s-attack-on-israel-brings-back-nostradamus-erie-2024-prediction-of-naval-war-101713077400942.html>
60. <https://cssh.northeastern.edu/could-the-israel-hamas-and-russia-ukraine-wars-escalate-into-world-war-iii/>
61. <https://www.memri.org/reports/chinese-media-outlet-warns-world-war-iii-may-break-out-south-china-sea>
<https://www.gatestoneinstitute.org/20590/china-world-war-iii>
62. <https://www.politico.com/newsletters/national-security-daily/2024/02/12/the-world-war-iii-election-00140938>
63. <https://www.economist.com/briefing/2023/05/17/henry-kissinger-explains-how-to-avoid-world-war-three>
64. <https://ecfr.eu/article/a-new-cold-war-world-war-three-how-do-we-navigate-this-age-of-confusion/>
65. <https://www.csis.org/analysis/chinas-emergence-superpower>
66. <https://theasanforum.org/chinas-strategic-thinking-toward-central-asia-2013-2024/>
67. <https://foreignpolicy.com/2024/06/20/united-states-china-rise-foreign-policy-lessons/>
68. <https://thehill.com/opinion/national-security/4753494-world-war-iii-is-already-here-so-lets-start-winning-it/>
69. <https://www.ukrainianworldcongress.org/diane-francis-world-war-iii-is-already-underway/>
70. <https://www.tehrantimes.com/news/495629/Russia-s-Strategic-Moves-to-Dismantle-American-Imperialism>
71. <https://www.fpri.org/article/2024/07/russian-strategic-culture-and-the-war-in-ukraine/>
72. <https://www.economist.com/middle-east-and-africa/2024/05/19/the-death-of-irans-president-will-spark-a-high-stakes-power->
73. <https://www.theguardian.com/world/article/2024/jul/31/ismail-haniyeh-death-brings-prospect-of-regional-war-closer>